

Jūsu sociālā nodrošinājuma tiesības

Slovākijā

Šajā rokasgrāmatā sniegtā informācija ir apkopota un atjaunināta ciešā sadarbībā ar Savstarpējas sociālās aizsardzības informācijas apmaiņas sistēmas (*MISSOC*) valstu korespondentiem. Sīkāka informācija par *MISSOC* tīklu pieejama šeit:
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=lv&catId=815>.

Šī rokasgrāmata sniedz vispārēju attiecīgajās valstīs piemērojamo sociālā nodrošinājuma iespēju aprakstu. Sīkāku informāciju varat iegūt citās *MISSOC* publikācijās, kuras pieejamas iepriekšminētajā saitē. Jūs varat arī sazināties ar kompetentajām iestādēm un institūcijām, kuras norādītas šīs rokasgrāmatas I pielikumā.

Ne Eiropas Komisija, ne kāda cita persona, kas darbojas Komisijas vārdā, nav atbildīga par šajā izdevumā iekļautās informācijas izmantošanu.

Satura rādītājs

I nodaļa. Vispārīga informācija, organizācija un finansējums	4
Ievads	4
Sociālās aizsardzības organizācija	7
Finansējums.....	8
II nodaļa. Veselības aprūpe.....	10
Kādos gadījumos jums tiek nodrošināta veselības aprūpe?	10
Kādas izmaksas tiek segtas?	10
Kā iespējams saņemt veselības aprūpi?	10
III nodaļa. Slimība – naudas pabalsti	11
Kādos gadījumos jums tiek piešķirti slimības naudas pabalsti?.....	11
Kādas izmaksas tiek segtas?	12
Kā var saņemt slimības naudas pabalstu?	13
IV nodaļa. Maternitātes un paternitātes pabalsti	14
Kādos gadījumos jums ir tiesības uz maternitātes vai paternitātes pabalstu?	14
Kādas izmaksas tiek segtas?	14
Kādos gadījumos tiek piešķirts maternitātes un paternitātes pabalsts?	15
V nodaļa. Invaliditātes pabalsti.....	17
Kādos gadījumos jums tiek piešķirti invaliditātes pabalsti?	17
Kādas izmaksas tiek segtas?	17
Kādos gadījumos tiek piešķirti invaliditātes pabalsti?	18
VI nodaļa. Vecuma pensijas un pabalsti	19
Kādos gadījumos jums tiek piešķirti vecuma pabalsti?	19
Kādas izmaksas tiek segtas?	20
Kādos gadījumos tiek piešķirti vecuma pabalsti?	22
VII nodaļa. Apgādnieka zaudējuma pabalsti	23
Kādos gadījumos tiek piešķirti apgādnieka zaudējuma pabalsti?	23
Kādas izmaksas tiek segtas?	24
Kādos gadījumos tiek piešķirti apgādnieka zaudējuma pabalsti?	25
VIII nodaļa. Pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām	26
Kādos gadījumos tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām?.....	26
Kādas izmaksas tiek segtas?	26
Kādos gadījumos tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām?.....	28
IX nodaļa. Ģimenes pabalsti.....	29
Kādos gadījumos tiek piešķirti ģimenes pabalsti?	29
Kādas izmaksas tiek segtas?	30
Kādos gadījumos tiek piešķirti ģimenes pabalsti?	32
X nodaļa. Bezdarbs	33
Kādos gadījumos jums tiek piešķirti bezdarbnieka pabalsti?	33
Kādas izmaksas tiek segtas?	33
Kādos gadījumos tiek piešķirti bezdarbnieka pabalsti?	33
XI nodaļa. Minimālais nodrošinājums	34
Kādos gadījumos tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz minimālo nodrošinājumu?	34
Kādas izmaksas tiek segtas?	34
Kādos gadījumos tiek piešķirti minimālā nodrošinājuma pabalsti?	35
XII nodaļa. Ilgtermiņa aprūpe	36
Kādos gadījumos jums ir tiesības uz ilgtermiņa aprūpi?	36
Kādas izmaksas tiek segtas?	36
Kā var saņemt ilgtermiņa aprūpi?	36
Pielikums. Iestāžu kontaktinformācija, noderīgas tīmekļa vietnes	37

I nodaļa. Vispārīga informācija, organizācija un finansējums

Ievads

Sociālā nodrošinājuma veidi

Slovākijas sociālā nodrošinājuma sistēmā ietilpst šādas jomas: veselības (medicīniskā) apdrošināšana, sociālā apdrošināšana un pensijas uzkrājumu sistēma, kā arī valsts sociālais atbalsts ģimenēm un sociālā palīdzība.

Par medicīnisku aprūpi tiek uzskatīts jebkurš pabalsts natūrā, ko sniedz obligātās sociālās aizsardzības ietvaros (šajā gadījumā obligātās veselības apdrošināšanas ietvaros) un kas neattiecas uz privāto veselības aprūpi, tātad to, par kuru pacientam ir tieši jāmaksā savam ārstam. Tā ir universāla veselības aprūpes shēma visiem iedzīvotājiem (pamatojoties uz dzīvesvietu), un to finansē no obligātajām apdrošināšanas iemaksām, kuras veikuši darba devēji, darba ņēmēji, pašnodarbinātas personas un valsts (bērnu, pensijas saņēmēju, bezdarbnieku u. c. labā). Dažos gadījumos apdrošinātajām personām jāveic līdzmaksājumi. Pabalsti natūrā galvenokārt ietver ārstnieciskās kūres, ķirurģisku vai medicīnisku iejaukšanos, medikamentus, diētiskos pārtikas produktus, ūdens procedūras, ja tās tiek izmantotas veselības traucējumu novēršanai vai profilaksei, sāpju atvieglošanai, profilaksei, diagnostikai un slimību ārstēšanai, rehabilitācijai utt.

Sociālā apdrošināšana attiecas uz visiem darba ņēmējiem un pašnodarbinātām personām, izņemot valsts policijas, Slovākijas uzzīņu dienesta un Valsts drošības biroja darbiniekus, cietumu un tiesas uzraugus, dzelzceļu policijas darbiniekus, muitas ierēdņus un militārpersonas.

Policistiem, militārpersonām un personām, kas atrodas militārajā apmācībā, tiek piemēroti atsevišķi noteikumi par sociālo nodrošinājumu. Tikai fiziska persona, kura pilda savus profesionālos pienākumus Slovākijas bruņoto spēku vai armijas vienību sastāvā, var pretendēt uz šo īpašo shēmu. Galvenais noteikums, lai iestātos armijā, ir Slovākijas pilsonība. Turklāt ir pilnīgi izslēgts, ka kādam karavīram vai policistam varētu būt dubultpilsonība. Tas, protams, neattiecas uz apgādnieku zaudējušajiem ģimenes locekļiem un viņu tiesībām saņemt apgādnieka zaudējuma pensiju (atraitnes pensija, bāreņa pensija) – viņu pilsonība nekādi neietekmē viņu tiesības.

Slovākijas sociālās apdrošināšanas sistēma, ko nosaka Sociālās apdrošināšanas likums, ietver:

- veselības apdrošināšanu, kas ir apdrošināšana ienākumu samazināšanās vai zuduma gadījumā veselības iemeslu dēļ un kas nodrošina ienākumus pagaidu darbnespējas, grūtniecības vai maternitātes gadījumā;
- pensijas apdrošināšanu, kas iekļauj šādus apdrošināšanas veidus:
  - vecuma apdrošināšanu, kas nodrošina veco cilvēku ienākumus un nāves gadījumā pensiju izmaksu apgādnieku zaudējušām personām;
  - invaliditātes apdrošināšanu, no kuras izmaksā pensijas apdrošinātajām personām, kurām ir samazinātas vai zaudētas spējas strādāt algotu vai nealgotu darbu ilgstošu veselības problēmu dēļ, kā arī to nāves gadījumā;

- apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā, kas sedz nelaimes gadījumu darbā izraisītus veselības kaitējumus vai nāvi, ievainojumus, kas radušies darba pienākumu pildīšanas laikā (šis gadījums ir pielīdzināms arodslimībai), vai arodslimības.
- bezdarba apdrošināšanu, kas ir apdrošināšana ienākumu zuduma gadījumam bezdarba dēļ un nodrošina ienākumus algota darba zaudējuma gadījumā;
- garantiju fondu, kas aizsargā darba ņēmēju pret risku, kad darba devējs nespēj pildīt savus pienākumus attiecībā uz darba ņēmēju, kā arī kompensē vecuma apdrošināšanas iemaksas, kuras jāveic darba devējam saskaņā ar vecuma pamata uzkrājumu fondu, bet kuras viņš nav veicis.

Slovākijas Republikas obligātā pensijas apdrošināšana balstās uz diviem principiem:

- obligātā vecuma apdrošināšana — shēma ar noteiktām iemaksām, ko finansē pēc sadalījuma principa un pārvalda Sociālās apdrošināšanas aģentūra;
- obligātā pensijas uzkrājumu sistēma — shēma ar noteiktām iemaksām, ko finansē uzkrājumu veidā un pārvalda privāti pensiju pārvaldīšanas uzņēmumi; Pensijas plāna pamatā ir uzkrājums privātā kontā, ko papildina Sociālās apdrošināšanas likumā paredzētā vecuma pensija, lai nodrošinātu ienākumus pabalsta saņēmējam pensionēšanās vecumā vai arī pēcnācējiem viņa nāves gadījumā.

Valsts sociālais atbalsts ģimenēm ir Slovākijas Darba, sociālo un ģimenes lietu ministrijas pārziņā, un to galvenokārt veido naudas pabalsti, ko izmaksā ģimenēm. Saskaņā ar šo shēmu spēkā esošie tiesību akti paredz tādus pabalstus kā apbedīšanas pabalstus un ģimenes pabalstus. Personas, kam ir tiesības uz pabalstiem, tos saņem ar vietējo darba, sociālo un ģimenes lietu biroju (*Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny*) starpniecību, kuri atrodas darba, sociālo un ģimenes lietu centrālās administrācijas pārraudzībā. Nodokļu instrumentu (nodokļu atlaidi) par katru apgādībā esošo bērnu regulē Finanšu ministrija un piešķir nodokļu administrācija.

Sociālās palīdzības shēma nodrošina pabalstus natūrā un naudas pabalstus, ko ar valsts darba, sociālo un ģimenes lietu biroju (Darba, sociālo un ģimenes lietu ministrijas un Veselības ministrijas pārziņā) vai vietējo pašvaldību starpniecību piešķir personām, kurām ir tiesības uz pabalstiem. Šo palīdzību piešķir personām, kurām ir smagas materiālās grūtības, un personām, kuras cieš no fiziskas invaliditātes. To administrē valdības aģentūras (darba, sociālo un ģimenes lietu biroji, kas atrodas Darba, sociālo un ģimenes lietu ministrijas pārziņā), vietējās pašvaldības un dažas nevalstiskās organizācijas (trešais sektors).

Dalība apdrošināšanas sistēmā

Veselības apdrošināšana ir obligāta visām personām, kuras nesaņem valsts atbalstu.

Slimības un vecuma apdrošināšana ir obligāta:

- personām, kuras ir algoti darba ņēmēji, kuru darba vieta atrodas Slovākijas teritorijā vai ārpus tās uz laiku, ko nosaka darba devējs, ja starptautiskie līgumi, kas ietekmē Slovākijas tiesības, nenosaka citu dalības shēmu. Algota darba ņēmēja juridiskā statusa iegūšana vai zaudēšana ir tiesisks fakts, kas nosaka algota darbinieka dalības pienākuma sākumu vai izbeigšanos;
- pašnodarbinātām personām, kuru tiešie vai netiešie ienākumi saistībā ar viņu uzņēmumu darbību vai citu neatkarīgu peļņu nesošu nodarbošanos, kādu nosaka ieņēmumu nodokļu tiesību akti, pārsniedz 44,2 % no vidējās pilna laika darba gada algas. Tiesiskais fakts, kas nosaka pašnodarbinātās personas pienākuma piedalīties veselības un pensiju apdrošināšanas shēmā sākumu vai izbeigšanos, ir tiešo vai

netiešo ienākumu summa saistībā ar viņa uzņēmuma darbību vai citu neatkarīgu peļņu nesošu nodarbošanos. Parasti šo ienākumu summu par iepriekšējo gadu paziņo pašreizējā gada 1. jūlijā.

Citas personas, kuru dalība vecuma apdrošināšanā ir obligāta:

- fiziskas personas, kuras dzīvo Slovākijā un pilnu laiku rūpējas par bērnu, kurš ir jaunāks par sešiem gadiem un arī pastāvīgi dzīvo Slovākijas Republikā, un kuras nepiedalās kā algoti darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas, ne arī saņem priekšlaicīgu vecuma vai invaliditātes pensiju, un kuras nav sasniegušas likumā noteikto pensijas vecumu. Kompetentajām organizācijām ir jāiesniedz atbilstīgs pieteikums par dalību pensijas apdrošināšanā;
- fiziskas personas, kuras dzīvo Slovākijā un pilnu laiku rūpējas par bērnu, kurš ir vecāks par sešiem, bet jaunāks par astoņpadsmit gadiem un arī pastāvīgi dzīvo Slovākijā, un kuram ir smagas veselības problēmas, un kuras nepiedalās kā algoti darba ņēmēji, pašnodarbinātas personas, kā arī – atbilstoši augstāk minētajam 1. punktam – nesaņem priekšlaicīgu vecuma vai invaliditātes pensiju, un kuras nav sasniegušas likumā noteikto pensijas vecumu. Kompetentajām organizācijām ir jāiesniedz atbilstīgs pieteikums par dalību pensijas apdrošināšanā;
- fiziskas personas, kuras pastāvīgi dzīvo Slovākijā un saņem aprūpes pabalstu naudā maksimāli divpadsmit mēnešu garumā saskaņā ar spēkā esošajiem noteikumiem, kuras nepiedalās kā algoti darba ņēmēji, pašnodarbinātas personas, kā arī, atbilstoši augstāk minētajam iepriekšējās rindkopās, nesaņem priekšlaicīgu vecuma vai invaliditātes pensiju, un kuras nav sasniegušas likumā noteikto pensijas vecumu. Kompetentajām organizācijām ir jāiesniedz atbilstīgs pieteikums par dalību pensijas apdrošināšanā;
- fiziskas personas, kuras pirms pensionēšanās vecuma vai priekšlaicīgas pensionēšanās saņem invaliditātes pensiju, un fiziskas personas, kuras saņem pensiju par nelaimes gadījumu darbā.

Apdrošināšana pret nelaimes gadījumiem darbā ir obligāta visiem darba devējiem, pat tiem, kuri nodarbina tikai vienu personu, neatkarīgi no tā, vai tiek slēgts algota darba līgums vai cita veida darba līgums.

Bezdarba apdrošināšana ir obligāta visiem darba ņēmējiem, uz kuriem attiecas obligātā veselības apdrošināšana. Bezdarba apdrošināšana neattiecas uz dažām personām, kas noteiktas ar tiesību aktiem (piemēram, noteiktos sabiedriskajos dienestos strādājošiem valsts ierēdņiem, prokuroriem, ugunsdzēsējiem un glābšanas dienestu darbiniekiem), personām ieslodzījumā, personām, kuras saņem vecuma pensiju, vai personām, kuras priekšlaicīgi pensionējušās vai saņem invaliditātes pensiju, jo to invaliditātes pakāpe ir vismaz 70 %.

Jebkura fiziska persona, kura ir sasniegusi 16 gadu vecumu, kura pastāvīgi dzīvo Slovākijā vai kurai ir īslaicīgas vai pastāvīgas uzturēšanās atļauja šajā teritorijā, var brīvprātīgi piedalīties veselības, vecuma vai bezdarba apdrošināšanā. Personas, kuras dalība ir brīvprātīga, statuss stājas spēkā dalības iesnieguma dienā un beidzas dienā, kad apdrošinātais tiek izslēgts vai iesniedz lūgumu viņu izslēgt. Obligāti ir jāpiedalās vecuma pensijas (uzkrājumu līmeņa) sistēmā visām personām (pat tām, kas pievienojās sistēmai brīvprātīgi), kuras ir vecuma pensijas apdrošināšanas dalībnieces pēc 2006. gada 30. jūnija, kuras pirms 2005. gada 1. janvāra nekad nav bijušas pensijas apdrošināšanas dalībnieces Sociālās apdrošināšanas kasē (piemēram, ārzemju darba ņēmēji, kuri iebrauc Slovākijā, lai strādātu) un kurām ir šāds statuss:

- algoti darba ņēmēji,
- pašnodarbinātās personas, kuras piedalās obligātajā veselības apdrošināšanā,

- fiziskas personas, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir Slovākijā un kuras pilnu laiku rūpējas par bērnu, kurš ir jaunāks par sešiem gadiem un kurš arī Slovākijas pastāvīgais iedzīvotājs,
- fiziskas personas, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir Slovākijā un kuras pilnu laiku rūpējas par bērnu, kurš ir vecāks par sešiem gadiem un kuram ir smagas, ilgstošas veselības problēmas, un kurš arī pastāvīgi dzīvo Slovākijā,
- fiziskas personas, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir Slovākijā un kurām ir obligāti jāpiedalās vecuma apdrošināšanā, jo tās saņem aprūpes pabalstu,
- brīvprātīgi apdrošinātas personas, kuras piedalās vecuma apdrošināšanā.

Sociālā nodrošinājuma identifikācijas numurs (valsts identifikators)

Ja fiziska vai juridiska persona iesniedz Sociālās apdrošināšanas kasē dokumentus, pieprasījumu vai deklarāciju, tad uz šiem iesniegtajiem dokumentiem ir obligāti jānorāda attiecīgās personas sociālās apdrošināšanas identifikācijas numurs. Izņemot īpašu norādījumu, fiziskas personas sociālās apdrošināšanas identifikācijas numurs ir personas dzimšanas kods. Šo identifikācijas numuru izmanto, lai paātrinātu informācijas apmaiņu ar administratīvām iestādēm un samazinātu kļūdu risku.

Sociālās aizsardzības organizācija

Slovākijas sociālā nodrošinājuma sistēma ir iedalīta četrās nozarēs: divas galvenās no tām ir veselības aprūpe un sociālā nodrošinājuma apdrošināšana, bet pārējās divas – valsts sociālais atbalsts ģimenēm un sociālā palīdzība.

Sociālā apdrošināšana

Sociālās apdrošināšanas naudas pabalstus pārvalda Sociālās apdrošināšanas aģentūra, kas ir valsts administratīva iestāde. Valsts sociālais atbalsts ģimenēm ir Slovākijas Darba, sociālo un ģimenes lietu ministrijas (*Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny*) pārziņā, un to galvenokārt veido naudas pabalsti, ko izmaksā ģimenēm. Tomēr ministrija tieši neiejaucas Sociālās apdrošināšanas aģentūras darbībā, kura ir atbildīga par minētajiem sociālajiem pabalstiem. Sociālās apdrošināšanas aģentūra, kā par sociālo apdrošināšanu atbildīgā iestāde, darbojas arī kā starpniece starp dažādām institūcijām un tiesīgbajiem, tāpat arī Eiropas Savienības dalībvalstu, EEZ un Šveices iestādēm. Sociālās apdrošināšanas aģentūrai ir reģionālās filiāles.

Veselības aprūpe

Pabalstu natūrā piešķiršana ir Veselības ministrijas (*Ministerstvo zdravotníctva*) kompetencē. Obligātā veselības apdrošināšanas sistēma sedz izdevumus par uzturēšanos veselības aprūpes iestādēs un dažiem medikamentiem. To nodrošina trīs veselības apdrošināšanas aģentūras, un vienā no tām – Vispārējā veselības apdrošināšanas aģentūrā (*Všeobecná zdravotná poisťovňa*) – ir apdrošināta lielākā daļa iedzīvotāju. Veselības aprūpes pakalpojumu sniegšana uzticēta kopienas veselības centriem, slimnīcām, poliklīnikām, sanatorijām un balneoterapijas iestādēm. Sociālā sistēma izmanto gan valsts, gan privātās veselības aprūpes iestādes.

Valsts sociālais atbalsts ģimenēm

Naudas pabalstu piešķiršana ir Darba, sociālo un ģimenes lietu ministrijas kompetencē. Šos pabalstus izmaksā darba, sociālo un ģimenes lietu birojs (*Úrad*

práce, sociálnych vecí a rodiny). Nodokļu atlaides piešķir Finanšu ministrija (*Ministerstvo financí*) un pārvalda nodokļu administrācijas un uzņēmumi.

Sociālā palīdzība

Pabalstu natūrā un naudas pabalstu piešķiršana ir Darba, sociālo un ģimenes lietu ministrijas, Veselības ministrijas un vietējo pašvaldību kompetencē. Tos izmaksā personām ar īpašām vajadzībām, kurām ir samazinātas darbības spējas vai kuras ir atkarīgas no citu cilvēku palīdzības, vai arī personām, kuras nonākušas materiālās grūtībās. Sociālās palīdzības jautājumus risina reģionālās valdības, reģionālie darba, sociālo un ģimenes lietu biroji, pašvaldību biroji un nevalstiskās organizācijas.

Finansējums

Naudas pabalstus finansē ar iemaksām un piešķir Darba, sociālo un ģimenes lietu ministrija (*Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny*) galvenokārt ar Sociālās apdrošināšanas aģentūras (*Sociálna poisťovňa*) starpniecību.

Darba devējs veic veselības apdrošināšanas, vecuma apdrošināšanas un bezdarba apdrošināšanas iemaksas par saviem algotajiem darba ņēmējiem. Algototo darba ņēmēju veselības apdrošināšanas, vecuma apdrošināšanas un bezdarba apdrošināšanas iemaksu daļu darba devējs atskaita no viņu algām.

Veselības apdrošināšanas iemaksas veic:

- algoti darba ņēmēji,
- darba devēji,
- pašnodarbinātie,
- valsts (bērnu, pensijas saņēmēju, bezdarbnieku u. c. labā).

Veselības apdrošināšanas, vecuma apdrošināšanas un invaliditātes apdrošināšanas iemaksas veic:

- algoti darba ņēmēji,
- darba devēji,
- pašnodarbinātas personas, kurām ir pienākums piedalīties,
- brīvprātīgi apdrošinātas personas (tikai sociālā apdrošināšana).

Valsts veic vecuma un invaliditātes apdrošināšanas iemaksas par to personu kategorijām, uz kurām attiecas nodaļas „Dalība apdrošināšanas sistēmā” punkta „Citas personas, kuru dalība vecuma apdrošināšanā ir obligāta” pirmie trīs apakšpunkti.

Sociālās apdrošināšanas aģentūra nomaksā vecuma apdrošināšanas iemaksas par fiziskām personām, kuras saņem nelaimes gadījumā darbā cietušā pensiju, līdz brīdim, kad tās sasniedz pensijas vecumu vai tām tiek piešķirta priekšlaicīga pensija.

Invaliditātes apdrošināšanas iemaksas vai bezdarba apdrošināšanas iemaksas nav jāveic personām, kuras piedalās vecuma apdrošināšanas shēmā un saņem vecuma pensiju vai priekšlaicīgu vecuma pensiju, kā arī personām, kas saņem invaliditātes pensiju 70 % vai lielākas darbnespējas gadījumā. Tāpat darba devējam nav jāmaksā invaliditātes vai bezdarba apdrošināšanas iemaksas par saviem darbiniekiem, kas piedalās vecuma pensijas apdrošināšanas shēmā un saņem vecuma pensiju vai priekšlaicīgu vecuma pensiju vai invaliditātes pensiju 70 % vai lielākas darbnespējas gadījumā.

Nelaiemes gadījumu apdrošināšanas iemaksas veic darba devējs.

Bezdarba apdrošināšanas iemaksas veic:

- algoti darba ņēmēji,
- darba devēji,
- brīvprātīgi apdrošinātas personas bezdarba gadījumā.

Iemaksas Solidaritātes rezerves fondā veic:

- darba devēji,
- pašnodarbinātās personas, kuras piedalās obligātajā veselības apdrošināšanā,
- brīvprātīgi apdrošinātas personas, kuras piedalās vecuma apdrošināšanā,
- valsts no iekasētajiem nodokļiem.

Pensijas uzkrājumu sistēmas iemaksas veic:

- darba devēji par saviem algotajiem darba ņēmējiem,
- pašnodarbinātās personas, kuras piedalās obligātajā veselības apdrošināšanā,
- brīvprātīgi apdrošinātas personas, kuras piedalās pensijas uzkrājumā.

Valsts veic pensijas uzkrājuma iemaksas par tām personām, par kurām tā veic vecuma apdrošināšanas iemaksas. Sociālās apdrošināšanas aģentūra veic pensijas uzkrājuma iemaksas par tām personām, par kurām tā maksā invaliditātes pensiju vai nelaimes gadījumā darbā cietušā pensiju, ja šīs fiziskās personas ir piedalījušās pensijas uzkrājumā pirms ieguvušās pensijas tiesības.

II nodaļa. Veselības aprūpe

Kādos gadījumos jums tiek nodrošināta veselības aprūpe?

Visiem Slovākijas iedzīvotājiem ir tiesības uz veselības aprūpi. Slimības pabalstus natūrā sniedz medicīnisko pakalpojumu sniedzēji, kuru tarifi ir saskaņoti un kuri ir noslēguši līgumu ar veselības apdrošināšanas kasēm.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Sabiedriskā veselības apdrošināšanas sistēma atmaksā izdevumus tikai par līgumiestāžu vai ārstu, kuru tarifi ir saskaņoti, sniegtajiem pakalpojumiem.

Slimības pabalsti natūrā iekļaujas shēmā bez naudas izmaksas. Pacients (lietotājs) veic šādas iemaksas:

- EUR 1,99 par neatliekamās palīdzības dienesta pakalpojumiem,
- EUR 0,17 par katru ārsta recepti vai nosūtījumu,
- EUR 0,07 par katru medicīniskajā transportā nobraukto kilometru.

Pacientiem ar īpašām vajadzībām, dialīzes programmas pacientiem, onkoloģijas pacientiem vai kardiokirurģijas aprūpes pacientiem nav jāveic līdzmaksājumi. Sabiedrības veselības apdrošināšanas sistēma pilnībā vai daļēji (atkarībā no individuālā gadījuma) atmaksā farmācijas izstrādājumu, medicīnas instrumentu un diētisko produktu izmaksas.

Lai izmantotu zobārstu pakalpojumus, persona var brīvi izvēlēties kādu no zobārstiem, ar ko noslēgts līgumus. Izdevumi par zobārstu pakalpojumiem tiek atlīdzināti saskaņā ar cenām, kādas savstarpēji noteikušas veselības apdrošināšanas aģentūras un pakalpojumu sniedzēji. Pacientam nav jāmaksā par zobu pārbaudi. Tomēr, ja tiek izmantoti materiāli, kas nav paredzēti standarta procedūrā, pacientam par tiem jāmaksā pilnā apmērā.

Kā iespējams saņemt veselības aprūpi?

Pilsoņi var brīvi izvēlēties savu ārstējošo ārstu, ja tas ir noslēdzis līgumu ar veselības apdrošināšanas kasēm. Pirmās vizītes laikā apdrošinātais bez papildu vienošanās piekritt saņemt veselības aprūpi pie ārstējošā ārsta vismaz sešus mēnešus. Pacienti dodas vizītē pie speciālistiem tieši vai saskaņā ar ārsta nosūtījumu un var brīvi izvēlēties slimnīcu, kurā uzturēties.

III nodaļa. Slimība – naudas pabalsti

Kādos gadījumos jums tiek piešķirti slimības naudas pabalsti?

Algotiem darba ņēmējiem ir tiesības saņemt slimības naudas pabalstus, ja:

- viņi var saņemt slimības balstu tik ilgi, kamēr viņi ir slimības apdrošināšanas režīma dalībnieki vai pēc tam – ārstēšanas vai tiesību saglabāšanas laikā;
- viņu ienākumi ir zemāki par slimības apdrošināšanas pamatlikmi laikā, kad viņi zaudē spēju strādāt, jo aprūpē ģimenes locekli atbilstoši spēkā esošajiem tiesību aktiem, pilnu laiku rūpējoties par bērnu līdz desmit gadu vecumam, esot maternitātes atvaļinājumā vai rūpējoties par audžubērnu.

Pašnodarbinātām personām, kuru dalība slimības apdrošināšanas režīmā ir obligāta un brīvprātīgiem reģistrētajiem ir tiesības saņemt slimības naudas pabalstu, ja:

- viņi var saņemt slimības pabalstu tik ilgi, kamēr viņi ir slimības apdrošināšanas režīma dalībnieki vai pēc tam – ārstēšanas vai tiesību saglabāšanas laikā;
- tā kalendārā mēneša pēdējā dienā, kurā attiecīgais tiesību nosacījums stājas spēkā, viņu slimības apdrošināšanas pabalsti tiek maksāti visu laika periodu no viņu (obligātās vai brīvprātīgās) dalības sākuma līdz tā kalendārā mēneša pēdējai dienai, pirms kura tiesību nosacījums stājas spēkā.

Slimības apdrošināšanas naudas pabalstos ietilpst:

- slimības pabalsts (*Nemocenské*);
- ienākumu kompensācija (*Náhrada príjmu*);
- pabalsts par slima tuvinieka aprūpi (*Ošetrovné*);
- izlīdzinošais pabalsts grūtniecības un maternitātes atvaļinājuma laikā (*Vyrovňavacia dávka*);
- maternitātes pabalsts (*Materské*).

Slimības pabalsts

Algotam darba ņēmējam ir tiesības uz dienas naudu, ja viņš slimības vai nelaimes gadījuma rezultātā īslaicīgi pārtrauc strādāt vai tiek ievietots karantīnā (abi gadījumi uzskatāmi par pagaidu darbnespēju). Šīs tiesības:

- ir spēkā, sākot ar 11. pagaidu darbnespējas dienu,
- beidzas nākošajā dienā pēc pārejošas darbnespējas beigšanās vai arī dienā, kad tiek piešķirta pensija, priekšlaicīga vecuma pensija vai invaliditātes pensija, ja darbnespēja ir vienāda vai lielāka par 70 %. Dienas naudu nekādā gadījumā nevar saņemt ilgāk par 52 nedēļām, sākot ar pagaidu darbnespējas iestāšanos.

Pašnodarbinātām personām, kuras obligāti piedalās veselības apdrošināšanā, un personām, kuras brīvprātīgi veic iemaksas, arī ir tiesības uz slimības pabalstu, ja ir atzīta viņu pagaidu darbnespēja un divus gadus pirms darbnespējas iestāšanās bijušas apdrošinātas vismaz 270 dienas. Šīm personām (pašnodarbinātām personām, kuru dalība ir obligāta, un brīvprātīgi apdrošinātām personām) tiesības uz slimības pabalstu:

- ir spēkā, sākot ar pirmo pagaidu darbnespējas dienu,

- beidzas nākošajā dienā pēc pārejošas darbnespējas beigšanās vai arī dienā, kad tiek piešķirta pensija, priekšlaicīga vecuma pensija vai invaliditātes pensija, ja darbnespēja ir vienāda vai lielāka par 70 %. Dienas naudu nekādā gadījumā nevar saņemt ilgāk par 52 nedēļām, sākot ar pagaidu darbnespējas iestāšanos.

Ienākumu kompensācija

Darba ņēmēja slimības pirmās 10 kalendārās dienas šos maksājumus („ienākumu kompensācijas”) finansē darba devējs. Jebkuram algotam darba ņēmējam ir tiesības uz ienākumu zaudējuma kompensāciju, ja viņam ir atzīta pagaidu darbnespēja vai viņam ir noteikta karantīna slimības vai nelaimes gadījuma rezultātā, un ja viņš atbilst citiem noteikumiem, ko, iespējams, nosaka tiesību akti.

Pabalsts par slima tuvinieka aprūpi

Lai pretendētu uz pabalstu par slima tuvinieka aprūpi, apdrošinātajai personai (darba ņēmējam, pašnodarbinātai personai vai brīvprātīgi apdrošinātai personai) ir jāatbilst vienam no šiem nosacījumiem:

- jārūpējas par savu dzīvesbiedru, par bērnu, par paša pirmās pakāpes vecāku vai dzīvesbiedra pirmās pakāpes vecāku, kura veselības stāvoklī ir nepieciešama nepārtraukta cita cilvēka sniegta aprūpe. Šis stāvoklis ir jāapliecina ar medicīnisku izziņu.
- jārūpējas par bērnu, kas ir jaunāks par desmit gadiem, šādās situācijās:
  - bērnam tiek piemērots karantīnas pasākums,
  - bērna apmeklētā sociālā, mācību vai pirmsskolas iestāde ir slēgta, jo kompetentās iestādes tai uzlikušas karantīnu,
  - fiziskā persona, kura parasti rūpējas par bērnu, ir slima un tikusi ievietota karantīnā vai uzņemta dzemdību aprūpes iestādē, un šo iemeslu dēļ vairs nevar pildīt savus pienākumus.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Slimības pabalsts

Darba ņēmēju slimības pabalsta apmērs ir 55 % no viņu dienas pamatalgas par katru kalendāro dienu. Pašnodarbinātās personas, kuru dalība ir obligāta, un brīvprātīgi apdrošinātas personas saņem slimības pabalstu par katru kalendāro dienu. Šīs dienas naudas apmērs ir:

- pirmajās trīs dienās — 25 % no personas dienas ienākumiem, no kuriem veiktas sociālās iemaksas (tikai pašnodarbinātās personas);
- visās turpmākajās dienās — 55 % no personas dienas ienākumiem, no kuriem veiktas sociālās iemaksas (gan darba ņēmēji, gan pašnodarbinātās personas).

Slimības pabalstu nevar saņemt vienlaicīgi ar maternitātes pabalstu. Pabalstu izmaksas ilgums ir ne vairāk kā 52 nedēļas.

Ienākumu kompensācija

Ienākumu zaudējuma kompensācijas apmēru (tikai darba ņēmējiem) aprēķina attiecībā uz atskaites periodu un dienas algu, no kuras ir veiktas veselības apdrošināšanas iemaksas, kuras nosaka tādā pašā veidā kā iepriekšminēto slimības pabalstu gadījumā. Ienākumu kompensācijas apmērs ir:

- pirmajās trīs pagaidu darbnespējas dienās — 25 % no personas dienas ienākumiem, no kuriem veiktas sociālās iemaksas;
- visās turpmākajās dienās — 55 % no personas dienas ienākumiem, no kuriem veiktas sociālās iemaksas.

Ienākumu kompensāciju lielākā apmērā var izmaksāt tad, ja to pieprasa kolektīvie līgumi, kas noslēgti saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem. Tā tomēr nevar pārsniegt 80 % no personas dienas ienākumiem, no kuriem veiktas sociālās iemaksas.

Pabalsts par slima tuvinieka aprūpi

Pabalstu par slima tuvinieka aprūpi izmaksā par katru kalendāro dienu, sākot no pirmās dienas, kad tiesīgam ģimenes loceklim vai bērnam, kurš nav sasniedzis 10 gadu vecumu, vajadzīga šāda aprūpe. Tā apmērs ir 55 % no dienas ienākumiem, no kuriem veiktas sociālās iemaksas. Pabalstu par slima tuvinieka aprūpi izmaksā, sākot no pirmās dienas, kad vajadzīga šāda aprūpe, un beidzot ar brīdi, kad aprūpe vairs nav vajadzīga; tomēr to var saņemt ne ilgāk kā 10 dienas. Sociālās apdrošināšanas likums nosaka, ka pabalstu par slima tuvinieka aprūpi katrā atsevišķā gadījumā izmaksā tikai vienu reizi un tikai vienam pabalsta saņēmējam, kurš drīkst būt ģimenes loceklis vai bērns vecumā līdz 10 gadiem.

Apdrošināta persona nevar saņemt pabalstu par slima tuvinieka aprūpi vienlaicīgi ar šādiem pabalstiem:

- ienākumu kompensācija;
- slimības pabalsts;
- maternitātes pabalsts.

Kā var saņemt slimības naudas pabalstu?

Darbnespēja jāapstiprina ģimenes ārstam, sākot no pirmās slimošanas dienas, un ik pēc četrām nedēļām to var no jauna pārbaudīt. Šo pagaidu maksājumu veic Sociālās apdrošināšanas aģentūra. Darba devēja pienākums ir izmaksāt ienākumu zaudējuma kompensāciju saviem darbiniekiem paredzētajā algas, honorāru, prēmiju, samaksu vai jebkura cita veida atalgojumu izmaksas brīdī, un vēlākais tā kalendārā mēneša pēdējā dienā, kurš seko mēnesim par kuru pabalsts ir jāmaksā. Jebkuras domstarpības, kas radušās starp darba ņēmēju un darba devēju saistībā ar ienākumu kompensāciju, tiek izskatītas kompetentajā tiesā.

IV nodaļa. Maternitātes un paternitātes pabalsti

Kādos gadījumos jums ir tiesības uz maternitātes vai paternitātes pabalstu?

Maternitātes pabalsts

Visām apdrošinātām sievietēm, kas ir grūtnieces vai aprūpē jaundzimušu bērnu, kā arī citām apdrošinātām personām, kas ir bērnu aizbildņi (piemēram, bērna tēvs), ir tiesības uz maternitātes pabalstu, ja pēdējo divu gadu laikā pirms bērna dzimšanas vai nonākšanas ģimenē tās atbilda 270 dienu slimības apdrošināšanas periodam līdz izmaksu sākumam un ja tās ir darba ņēmēji, pašnodarbinātas personas vai brīvprātīgi apdrošinātas personas. Tiesības uz pabalstu ir laikā, kad ir spēkā slimības apdrošināšana, vai aizsargperiodā pēc slimības apdrošināšanas izbeigšanas (kas parasti ir 7 dienas vai grūtniecības laikā — astoņi mēneši).

Izlīdzinošais pabalsts grūtniecības un maternitātes atvaļinājuma laikā

Sociālās apdrošināšanas likums piešķir kompensācijas pabalstu tikai sievietēm, kuras ir algotas darba ņēmējas. Pašnodarbinātas sievietes un brīvprātīgas dalībnieces nevar pretendēt uz kompensācijas pabalstu, jo pāriešana uz citu darba vietu nav atrodama ārpus tiesību aktiem par darbu uzņēmumā.

Ja sieviete ir darba ņēmēja, viņa var pretendēt uz izlīdzinošo pabalstu gadījumā, ja grūtniecības laikā vai pirmo deviņu mēnešu laikā pēc bērna piedzimšanas viņa ir pārcelta citā darbavietā tajā pašā uzņēmumā, jo:

- viņa nevar strādāt ierastajā darbavietā saskaņā ar spēkā esošajiem noteikumiem un tiesību aktiem;
- ja ir noteikts ar medicīnisku izziņu, ka ierastais darbs ir iespējami bīstams viņas vai bērna veselībai, un
- viņas ienākumi jaunajā darbā ir mazāki nekā iepriekšējā amatā.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Maternitātes pabalsts

Pabalsta saņēmējiem ir tiesības uz maternitātes pabalstu, sākot no sestās vai astotās nedēļas pirms paredzamā dzemdību datuma, ko nosaka ārsts, vai sākot no dzemdību brīža, ja tās jau ir notikušas. Tiesības uz pabalstu ir no bērna dzimšanas dienas. Tiesības uz maternitātes pabalstu beidzas 34 nedēļas pēc to iestāšanās.

Vientuļajai mātei ir tiesības uz maternitātes pabalstu 37 nedēļas, sākot no brīža, kad šīs tiesības stājas spēkā. Mātei, kas dzemdē vismaz divus bērnus, ir tiesības uz maternitātes pabalstu 43 nedēļas, sākot no brīža, kad šīs tiesības stājas spēkā.

Maternitātes atvaļinājums nevar būt īsāks par 14 nedēļām un nevar beigties ātrāk kā sestās nedēļas beigās pēc dzemdībām. Šiem abiem noteikumiem ir jāatbilst vienlaicīgi.

Apdrošinātai personai, kas ir bērna aizbildnis, ir tiesības uz maternitātes pabalstu 28 nedēļas (vai 31 nedēļu, vai 37 nedēļas) pēc tiesību stāšanās spēkā, bet ne ilgāk kā līdz bērna astoņu mēnešu vecumam.

Šo pabalstu izmaksā par katru kalendāro dienu, un tā apmērs parasti ir 65 % no dienas ienākumiem, no kuriem ir veiktas sociālās iemaksas.

Dienas ienākumus, no kuriem veiktas sociālās iemaksas, aprēķina kā koeficientu no kopējiem ienākumiem, no kuriem atsaucēs laikposmā veic slimības apdrošināšanas iemaksas, un dienu skaita atsaucēs laikposmā.

Visām trim apdrošināto personu kategorijām ir vienāds atsaucēs laikposms, un tas parasti atbilst kalendārajam gadam pirms tā gada, kurā bērns dzimis vai ieradies ģimenē.

Izlīdzinošais pabalsts grūtniecības un maternitātes atvaļinājuma laikā

Izlīdzinošo pabalstu grūtniecības un maternitātes atvaļinājuma laikā izmaksā par katru kalendāro mēnesi, tostarp par attiecīgās darbavietas maiņas sākuma un beigu mēnesi, ja šis pārmaiņas notiek mēneša vidū. Grūtniecības laikā saņemto izlīdzinošo pabalstu pārtrauc maksāt dienā, kad sākas maternitātes atvaļinājums, un atsāk maksāt pēc tā beigām. Ja kopš dzemdībām pagājuši deviņi mēneši, izlīdzinošais pabalsts vairs netiek izmaksāts. Izlīdzinošais pabalsts ir 55 % apmērā no starpības starp mēneša ienākumiem, no kuriem ir veiktas sociālās iemaksas (30,4167 reizes pārsniedz dienas ienākumus, no kuriem ir veiktas sociālās iemaksas), un ienākumiem, no kuriem katru kalendāro mēnesi pēc darbavietas maiņas veiktas slimības apdrošināšanas iemaksas.

Bērna dzimšanas pabalsts

Slovākijas sociālā nodrošinājuma sistēmā ietilpst fiksētas summas vienreizējs bērna dzimšanas pabalsts (*Príspevok pri narodení dieťaťa*), kas paredzēts svarīgāko lietu iegādei jaundzimušā vajadzībām. Pabalsta pieprasījums ir jāiesniedz 6 mēnešu laikā pēc bērna piedzimšanas.

Kopš 2007. gada valsts piešķir dzimšanas pabalsta piemaksu, lai palīdzētu segt lielākus izdevumus, kas saistīti ar pirmā, otrā un trešā bērna galveno vajadzību apmierināšanu, un to izmaksā, kad bērna vecums ir 28 dienas.

Trīnīšu vai vairāk bērnu dzimšanas, vai atkārtotu dvīņu dzimšanas divu gadu periodā gadījumā, vecākiem ir iespēja pieprasīt īpašu gada pabalstu, kurš paredzēts vecākiem (vai personām, kurām uztic bērnus vecāku vietā), lai segtu daļu no izdevumiem, kas saistīti ar vairāku bērnu dzimšanu.

Ir arī paredzēta, ģimenes pabalstu ietvaros, regulāru pabalstu izmaksa bērniem, kuri ir ievietoti audžu ģimenē. Šī pabalsta mērķis ir līdzdalība apgādājamo bērnu, kuri ir pakļauti jebkādi ievietošanai audžu ģimenē, vajadzību apmierināšanā.

Kādos gadījumos tiek piešķirts maternitātes un paternitātes pabalsts?

Visiem iedzīvotājiem ir pieejami veselības aprūpes sistēmas nodrošinātie pabalsti natūrā, piemēram, medicīniska aprūpe vai zobārstu pakalpojumi.

Sociālās apdrošināšanas aģentūra ar darba ņēmējiem, pašnodarbinātām personām un brīvprātīgi apdrošinātām personām paredzētas sociālās apdrošināšanas shēmas

starpniecību izmaksā iepriekšminētos naudas pabalstus (piemēram, maternitātes un izlīdzināšanas pabalstu), ja persona atbilst tiesiskiem nosacījumiem.

V nodaļa. Invaliditātes pabalsti

Kādos gadījumos jums tiek piešķirti invaliditātes pabalsti?

Tiesību aktu izpratnē invalīds ir persona, kuras veselības stāvoklis ir hroniski pasliktinājies, kā rezultātā izraisīta pastāvīga darbspēja vismaz 40 % apmērā. Pilna invaliditāte ir definēta kā darbspēju zudums vairāk nekā 70 % apmērā salīdzinājumā ar veselu cilvēku.

Ja apdrošinātais cieš no vairākiem veselības traucējumiem, kas samazina viņa darba spējas, dažādi atbilstošie darbspējas procenti netiek skaitīti kopā – aprēķinot invaliditātes pakāpi, tiek ņemta vērā tikai sūdzība, kas tiešā veidā rada ilgtermiņa invaliditāti. Citi traucējumi, kas arī ir izraisījuši darbspējas samazināšanos, var tikt ņemti vērā palielinot noteikto darbspēju maksimums par 10 %.

Lai saņemtu invaliditātes pabalstus, apdrošinātajam ir jāpaziņo par invaliditāti, jābūt uzkrājušam pietiekamu vecuma pensijas iemaksu gadu skaitu un nav jābūt sasniegušam pensijas vecumu, ne arī saņēmušam priekšlaicīgu vecuma pensiju invaliditātes iestāšanās dienā.

Minimālais apdrošināšanas laikposms ir atkarīgs no vecuma un var ilgt ne vairāk kā vienu gadu (personām vecumā līdz 20 gadiem) vai pat veselus 15 gadus (personām, kuras sasniegušas 45 gadu vecumu). Minimālais dalības ilgums neattiecas uz nelaiemes gadījumiem darbā, arodslimībām un tiem, kuri kopš bērnības ir invalīdi.

Apdrošinātai personai nav tiesību uz šo pabalstu, ja invaliditāte iestājusies šīs personas ļaunprātīgas rīcības dēļ. Ja invaliditāti izraisījusi alkohola vai narkotisko vielu lietošana, pabalsts tiek piešķirts tikai 50 % apmērā.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Invaliditātes pensijas apmērs būtībā tiek aprēķināts tāpat kā [vecuma pensijas apmērs](#). Tomēr, ja personas invaliditātes pakāpe ir robežās no 41 % līdz 70 %, tad invaliditātes pensijas apmērs ir proporcionāls konkrētajai invaliditātes pakāpei.

Valsts nodrošina arī medicīnisku rehabilitāciju un pārkvalificēšanos, tostarp:

- īpašas balneoterapijas kūres, cita veida kūres, īpašas licencētas kūres un obligātu rehabilitāciju saskaņā ar ārsta norīkojumu;
- valsts subsīdija darba devējiem: lai izveidotu, atjaunotu vai tehniski pilnveidotu īpaši pielāgotās darba vides kustamo īpašumu, nodrošinātu darbavietas darba ņēmējiem ar īpašām vajadzībām, apmaksātu darbības un transporta izmaksas, kā arī segtu izdevumus par invalīdu arodapmācību un sagatavošanu darbam;
- valsts subsīdijas pašnodarbinātām personām ar īpašām vajadzībām: pabalsti uzņēmējdarbības sākšanai, subsīdijas īpaši pielāgotās darba vides materiālā īpašuma ekspluatācijai, atjaunošanai vai tehniskai pilnveidošanai, subsīdijas darbības un transporta izmaksām, kā arī subsīdijas atbalstam darbavietā;
- valsts subsīdijas darba meklētājiem ar īpašām vajadzībām: pabalstu pārtikas, dzīvesvietas un transporta izmaksu segšanai arodapmācības un darba sagatavošanas laikā;
- karjeras konsultēšanas un darbavietas atrašanas pakalpojumus.

Kādos gadījumos tiek piešķirti invaliditātes pabalsti?

Invaliditātes pensijas pieteikumus iesniedz vietējā Sociālās apdrošināšanas aģentūras birojā.

VI nodaļa. Vecuma pensijas un pabalsti

Kādos gadījumos jums tiek piešķirti vecuma pabalsti?

Sociālās apdrošināšanas pensija

Saskaņā ar obligāto sociālās apdrošināšanas sistēmu apdrošinātai personai ir tiesības uz vecuma pensiju, ja tā ir vismaz 15 gadus veikusi apdrošināšanas iemaksas un sasniegusi pensionēšanās vecumu. Kopš 2004. gada 1. janvāra noteiktais pensijas vecums gan sievietēm, gan vīriešiem ir 62 gadi. Uz visiem attiecināmais 62 gadu pensijas vecums netika piemērots stājoties spēkā Sociālās apdrošināšanas likumam, bet tiek ieviests pakāpeniski desmit gadu periodā (no 2004. līdz 2014. gadam).

Pensijas uzkrājumu sistēma

Pensijas uzkrājumu sistēmā apdrošinātai personai ir tiesības uz vecuma pensiju, kas sastāv vai nu no vienreizēja maksājuma un pensijas kapitāla, vai arī tikai pensijas kapitāla, ja persona ir sasniegusi likumā noteikto pensionēšanās vecumu un vismaz 10 gadus veikusi iemaksas pensijas uzkrājumā.

Apdrošināšanas periods

Obligātās dalības periodus un brīvprātīgās dalības periodus uzskata par vienlīdzīgiem apdrošināšanas periodiem.

Tiek ņemti vērā arī periodi, kuros nav jāveic vecuma apdrošināšanas iemaksas saskaņā ar sociālajos tiesību aktos atzītajiem iemesliem (tādiem kā pagaidu darbnespēja, maternitātes atvaļinājums, 10 pirmās dienas, kas nepieciešamas kāda ģimenes locekļa aprūpei, utt.).

Pašnodarbinātām personām, kuras piedalās obligātajā vecuma apdrošināšanā, un fiziskām personām, kuras ir brīvprātīgas dalībnieces vecuma apdrošināšanā, lai aprēķinātu tiesības uz pabalstiem, tiek ņemti vērā tikai tie periodi, par kuriem vecuma apdrošināšanas iemaksas ir faktiski veiktas.

Saskaņā ar pensiju uzkrājuma sistēmu apdrošināšanas periods, kuru ņem vērā, lai aprēķinātu tiesības uz pabalstiem, sākas pirmajā reģistrācijas dienā šajā sistēmā. Vēlāk tas ir identisks tam, kuru ņem vērā apdrošināšanas režīmā.

Vēlāka vecuma apdrošināšanas un pensijas uzkrājuma dalības periodu pārpirkšana

Sociālās apdrošināšanas likums piedāvā iespēju vēlāk pārpirkt vecuma apdrošināšanas un pensijas uzkrājumu dalības periodus par laika posmu, kad apdrošinātajam ir bijis vairāk par 16 gadiem un viņš bijis vidējās vai augstākas izglītības iestādes students, vai arī bijis reģistrējies kā darba meklētājs, ja šie periodi bijuši pēc 2003. gada 31. decembra. Uz dalības periodu pārpirkšanu neattiecas laika ierobežojumi. Dalības periodu pārpirkšanas laikā apdrošinātais pats izvēlās pamata ienākumu summu, no kuras tiek aprēķinātas iemaksas, tai tomēr jābūt pārpirkšanas brīdī spēkā esošo atskaites ienākumu robežās.

Sociālās apdrošināšanas likums pieļauj arī to dalības periodu vēlāku pārpirkšanu, par kuriem tiesību aktos apdrošinātajam nav noteikta obligāta dalība. Saskaņā ar šo pašu principu apdrošinātām personām ir tiesības pārpirkt pensijas uzkrājumu iemaksu periodus, kā iepriekšminētajā gadījumā ar pensijas apdrošināšanu.

Pirmspensijas pabalsti

Saskaņā ar **sociālās apdrošināšanas shēmu** personai pirms pensionēšanās vecuma ir pieejama priekšlaicīga vecuma pensija (*Predčasný starobný dôchodok*) šādos gadījumos:

- vismaz 15 gadus jābūt pensijas apdrošināšanas dalībniekam,
- priekšlaicīgas vecuma pensijas apmēram, uz kādu apdrošinātajam ir tiesības, pieprasījuma dienā ir jābūt 1,2 reizes lielākam par spēkā esošo likumā noteikto iztikas minimumu vienai pilngadīgai fiziskai personai;
- pieprasītājam atlikuši vismaz divi gadi līdz pensionēšanās vecumam;
- pieprasītājs nestrādā (t. i., viņam nav ieņēmumu, no kuriem veicamas iemaksas).

Tiesības uz priekšlaicīgu vecuma pensiju stājas spēkā attiecīgā pieprasījuma iesniegšanas dienā. Katrs apdrošinātais var iesniegt šāda veida pieprasījumu ne vairāk kā divas reizes kalendārā gadā. Personām, kuras saņem priekšlaicīgu vecuma pensiju, nav tiesību uz vecuma pensiju. Sasniedzot pensionēšanās vecumu, priekšlaicīga vecuma pensija tiek pielīdzināta vecuma pensijai.

Vecuma pensijas uzkrājumu sistēma ļauj pabalsta saņēmējam saņemt vai nu vienreizēju maksājumu un pensijas kapitālu, vai arī tikai pensijas kapitālu, ja:

- sociālās apdrošināšanas sistēma tam ļauj saņemt priekšlaicīgu vecuma pensiju;
- ja pašreizējā apdrošinātā pensijas uzkrājuma vērtība priekšlaicīgas pensijas pieprasījuma dienā tam ļauj saņemt mūža pensiju, kuras apjoms ir 0,6 reizes lielāks par spēkā esošo iztikas minimumu vienai pilngadīgai fiziskai personai;
- pieprasītājam atlikuši vismaz divi gadi līdz pensionēšanās vecumam un pieprasītājs nestrādā (t. i., viņam nav ieņēmumu, no kuriem veicamas iemaksas).

Pretējā gadījumā, ja šis noteikums nav izpildīts (0,6 reizes lielāks par spēkā esošo iztikas minimumu vienai pilngadīgai fiziskai personai), ir aizliegts izmaksāt priekšlaicīgu vecuma pensiju ne tikai pensijas uzkrājumu ietvaros, bet arī piešķirt priekšlaicīgu pensiju sociālās apdrošināšanas sistēmas ietvaros. Apdrošinātais, kurš atbilst nepieciešamajiem noteikumiem, saņem vienlaicīgi sociālās apdrošināšanas sistēmas izmaksātu priekšlaicīgo vecuma pensiju un priekšlaicīgu pensiju uz mūžu vecuma pensijas uzkrājumu ietvaros.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Sociālās apdrošināšanas pensija

Pensijas aprēķins, atbilstoši vecuma apdrošināšanas pirmajam principam, tiek veikts pēc Sociālās apdrošināšanas likumā noteiktas formulas.

Šāda dalījuma finansēšanas sistēma balstās uz veikto apdrošināšanas iemaksu gadu skaitu un apdrošinātajam piešķirtās pensijas apmēru, kas ir atkarīgs no ienākumiem, uz kuru pamata tika aprēķinātas veiktās iemaksas.

Sociālās apdrošināšanas likums atļauj (neaizliedz) personām, kuras saņem vecuma pensiju, strādāt algotu darbu vai nodarboties ar peļņu nesošām aktivitātēm. Ja

apdrošinātais atbilst visiem noteikumiem, kas viņam ļauj saņemt vecuma pensiju, bet viņš atliek savas pensionēšanās datumu, lai turpinātu savu profesionālo darbību, tādējādi turpinot veikt vecuma apdrošināšanas iemaksas, tad šo papildu iemaksu ilgums un apmērs tiek ņemti vērā nākotnes pensijas aprēķinā. Ja apdrošinātais atbilst visiem noteikumiem, kas viņam ļauj saņemt vecuma pensiju, un papildus šīs pensijas saņemšanai strādā algotu darbu vai nodarbojas ar peļņu nesošu aktivitāti, iespējams brīvprātīgi turpinot vecuma apdrošināšanas iemaksas, izmaksātās pensijas apjoms tiek piemērots atkarībā no papildu veikto iemaksu ilguma un apmēra, bet tikai 50 % apmērā no to vērtības.

Tiesību aktos nav paredzēts minimālais vai maksimālais valsts pensijas apmērs.

Pensijas uzkrājumu sistēma

Pensijas pabalsti sastāv vai nu no vienreizēja maksājuma un pensijas kapitāla, vai arī tikai pensijas kapitāla.

Šajā modelī apdrošinātais, kurš izmanto savas tiesības uz pensiju, saņem vienu daļu no pensijas uzkrājuma ikmēneša maksājuma veidā noteiktā laika periodā, bet atlikums tiek pārvērstas mūža pensijā, ko izmaksā ar apdrošināšanas kompānijas starpniecību.

Mūža pensiju izmaksā pēc tādiem pašiem noteikumiem kā modelī, kas paredz tikai mūža vecuma pensiju. Tomēr šo pensijas izmaksas veidu var izvēlēties tikai tad, ja pensijas uzkrājuma pārvaldes uzņēmuma pārskaitītā aktīva vērtība ir pietiekama, lai būtu iespējams veikt mūža pensijas izmaksu, kuras apjoms ir vismaz 60 % lielāks par spēkā esošo likumā noteikto iztikas minimumu pilngadīgai fiziskai personai.

Savukārt pensijas uzkrājuma pārvaldes uzņēmums izmaksā apdrošinātajam noteiktā laika posmā ikmēneša maksājumus, kas atbilst pieejamajam pārpalikumam no pensijas kapitāla pēc mūža pensijas pārpirkšanai paredzēto līdzekļu pārskaitīšanas. Pieprasījuma iesniegšanas brīdī apdrošinātais izvēlās pensijas kapitāla izmaksāšanas periodu, kas nevar būt īsāks par vienu mēnesi. Ikmēneša summu, ko izmaksā no pensijas kapitāla, aprēķina pensijas uzkrājuma pārvaldes uzņēmums kā attiecību starp pieejamo pārpalikumu pensijas tiesību izmantošanas pieprasījuma dienā un noteikto mēnešu maksājumu skaitu.

Šajā modelī apdrošinātais, kurš izmanto savas tiesības uz pensiju, saņem visu pensijas uzkrājumu mūža pensijas veidā, kas tiek izmaksāta ar viņa izvēlētajā apdrošināšanas kompānijas starpniecību. Apdrošinātā pensijas uzkrājuma pārvaldes uzņēmums pārskaita izvēlētajai pensijas apdrošināšanas kompānijai nepieciešamos līdzekļus (naudā vai citā nomaksas veidā), lai no tās pārpirktu mūža pensiju.

Mūža pensijas, ko saņem pensijas uzkrājumu ietvaros, izmaksā apdrošinātā izvēlētajā apdrošināšanas kompānijā, un to apmērs tiek aprēķināts pēc sociālajos tiesību aktos noteiktas matemātiskas formulas. Apdrošinātā saņemtās pensijas apmērs nekādā gadījumā nevar būt zemāks par minimālās pensijas summu, ko aprēķina attiecībā uz deklarētajiem ienākumiem saskaņā ar 1. pielikumu grozītajā likumā Nr. 43/2004 par vecuma pensijas uzkrājumu, ar kuru groza un papildina citus likumus. Pensijas uzkrājumu pārvaldes uzņēmumu izmaksātas summas mēnesī, izvēles formulas ar pensijas kapitālu gadījumā, ir atkarīgas no pieejamā pārpalikuma pēc mūža pensijas pārpirkšanai nepieciešamo līdzekļu pārskaitījuma izvēlētajai apdrošināšanas kompānijai.

Tiesību aktos nav paredzēts minimālais vai maksimālais valsts pensijas apmērs.

Pirmspensijas pabalsti

Saskaņā ar **sociālās apdrošināšanas shēmu** priekšlaicīgas vecuma pensijas maksājuma apmērs mēnesī tiek aprēķināts tāpat, kā gadījumā ar vecuma pensiju, izņemot to, ka par katru trūkstošu pilnu mēnesi vai daļēju mēnesi, kas atlicis līdz pabalsta saņēmēja pensionēšanās vecumam, tas tiek samazināts par 0,5 %.

Apdrošinātā priekšlaicīgas vecuma pensijas apmērs nekādā gadījumā nevar būt zemāks par minimālās pensijas summu, ko aprēķina attiecībā uz deklarētajiem ienākumiem saskaņā ar 1. pielikumu grozītajā likumā Nr. 43/2004 par vecuma pensijas uzkrājumu, ar kuru groza un papildina citus likumus. Pensijas uzkrājumu pārvaldes uzņēmumu izmaksātas summas mēnesī, izvēles formulas ar pensijas kapitālu gadījumā, ir atkarīgas no pieejamā pārpalikuma pēc mūža pensijas pārpirkšanai nepieciešamo līdzekļu pārskaitījuma izvēlētajai apdrošināšanas kompānijai.

Kādos gadījumos tiek piešķirti vecuma pabalsti?

Prasības iesniegšana

Tiesīgajai personai jāiesniedz pieprasījums rakstiskā veidā kopā ar nepieciešamiem apliecinājošiem dokumentiem Sociālās apdrošināšanas aģentūras vietēja biroja. Ja apdrošinātais vienlaicīgi prasa pensiju pensijas uzkrājuma ietvaros, viņam ir jāiesniedz attiecīgais iesniegums pensijas uzkrājumu pārvaldes uzņēmumam, kurā viņš ir dalībnieks.

Priekšlaicīgas vecuma pensijas pieprasīšana

Lai pieprasītu priekšlaicīgu vecuma pensiju, personai, kurai ir tiesības uz to, jāiesniedz Sociālās apdrošināšanas aģentūras vietējam birojam rakstisks pieprasījums, pievienojot tam visus apliecinājošos dokumentus. Ja vienlaicīgi tiek iesniegts priekšlaicīgas vecuma pensijas pieprasījums vecuma pensijas uzkrājumu sistēmas ietvaros, tad tas ir jāiesniedz tajā pensijas uzkrājumu pārvaldes uzņēmumā, kurā viņš ir reģistrēts.

VII nodaļa. Apgādnieka zaudējuma pabalsti

Kādos gadījumos tiek piešķirti apgādnieka zaudējuma pabalsti?

Atraitnes/atraitņa pabalsts

Lai varētu saņemt sociālās apdrošināšanas sistēmas nodrošinātu atraitņa vai atraitnes pabalstu, jābūt spēkā kādam no šiem kritērijiem:

- nāves brīdī mirušais laulātais saņēma kādu no šādiem maksājumiem:
  - vecuma pensiju;
  - priekšlaicīgu pensiju;
  - invaliditātes pensiju;
- nāves brīdī mirušais laulātais atbilda nosacījumiem par invaliditātes vai vecuma pensijas saņemšanu;
- dzīvesbiedrs ir miris nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības rezultātā.

Atraitnes vai atraitņa pensijas tiesību spēkā esamībai nav nekādu laika ierobežojumu. Tas nozīmē, ka līdzko apgādnieku zaudējušais dzīvesbiedrs atbilst vienam no likumā noteiktajiem nosacījumiem, neatkarīgi no laika posma, kāds pagājis kopš nelaika nāves, viņa tiesības uz atraitnes vai atraitņa pensiju ir spēkā.

Tiesības uz atraitņa vai atraitnes pensiju vairs nav spēkā atkārtotas laulāšanās gadījumā vai tādā gadījumā, ja pārdzīvojušais laulātais ar tiesas spriedumu atzīts par vainīgu mirušās personas tīšā nonāvēšanā.

Pārdzīvojušajam laulātajam saskaņā **ar pensijas uzkrājumu sistēmu** ir tiesības uz atraitņa vai atraitnes pensiju, ja persona, kurai nāves brīdī bija tiesības uz pabalstu, saskaņā ar šo pašu sistēmu bija pensijas saņēmēja vai priekšlaicīgi pensionējusies.

Bāreņa pensija

Apgādībā esošam bērnam (vecumā līdz 26 gadiem) ir tiesības uz bāreņa pensiju, ja mirušais vecāks nāves brīdī saņēma vecuma pensiju, priekšlaicīgas pensionēšanās pabalstu vai invaliditātes pensiju vai arī nāves brīdī atbilda nosacījumiem par invaliditātes vai vecuma pensijas saņemšanu, vai viņa nāves cēlonis bija nelaimes gadījums darbā vai arodslimība. Ja bērns ir pabeidzis pamatzglītību, vidējo vai augstāko izglītību vai bērnu adoptē cita ģimene, viņam vairs nav tiesību saņemt bāreņa pensiju. Ja adoptēšana ir neveiksmīga, šīs tiesības atjauno. Tiesības uz bāreņa pensiju beidzas gadījumā, ja ir pieņemts tiesas lēmums, ka apgādnieku zaudējušais bērns ir atzīts par vainīgu mirušās personas tīšā nogalināšanā. Tiesību akti neparedz atšķirīgus noteikumus bāreņiem, kuriem ir viens no vecākiem, vai bāreņiem, kuriem nav abu vecāku. Tomēr, spēkā esošie likumi piešķir bērniem tiesības uz bāreņa pensiju 40 % apmērā no katra mirušā vecāka pensijas.

Apgādībā esošam pārdzīvojušajam bērnam (vecumā līdz 26 gadiem) **saskaņā ar pensijas uzkrājumu sistēmu** ir tiesības uz bāreņa pensiju, ja persona, kurai nāves brīdī bija tiesības uz pabalstu, saskaņā ar šo pašu sistēmu bija pensijas saņēmēja vai priekšlaicīgi pensionējusies. Šīs tiesības tiek pārtrauktas bez atjaunošanas iespējas, ja minēto bērnu adoptē kāda trešā persona.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Kopējais apmērs pensijai apgādnieka nāves gadījumā (atraitņa vai atraitnes pensijai, bāreņa pensijai) faktiski nedrīkst pārsniegt to maksājumu apmēru, uz ko bija tiesības mirušajai personai. Citiem vārdiem, tas nozīmē, ka, ja visu pensiju kopsumma apgādnieka nāves gadījumā, kuru aprēķina pēc oficiālās likmes (60 % pārdzīvojušajam laulātajam un 40 % katram apgādībā esošam bērnam), pārsniedz minēto apmēru, tad proporcionāli samazina izmaksājamās pensijas apmēru.

Atraitnes/atraitņa pabalsts

Atraitnes vai atraitņa pensija ir 60 % no nelaiķa pensijas. To izmaksā vienu gadu, sākot no nāves dienas. Lai pretendētu uz atraitņa vai atraitnes pensijas saņemšanu ilgāk par šo periodu, apgādnieku zaudējušajam dzīvesbiedram ir jāatbilst vienam no šiem noteikumiem:

- jā rūpējas par bērnu, kurš saņem bāreņa pensiju, saistībā ar šo pašu nāves gadījumu, vai kurš ticis audzināts nelaiķa ģimenē (apgādnieku zaudējušā dzīvesbiedra bioloģiskais vai adoptētais bērns, vai vienam no dzīvesbiedriem viņu laulības laikā ar tiesas lēmumu aizgādībā uzticētais bērns),
- jābūt invalīdam ar vismaz 70 % darbnespēju,
- jābūt sasniegušam pensijas vecumu,
- jābūt izaudzinājušam trīs vai vairāk bērnus,
- jābūt izaudzinājušam divus bērnus un sasniegušam 52 gadu vecumu.

Saskaņā ar pensijas uzkrājumu sistēmu mantoto pensiju pārdzīvojušajam laulātajam izmaksā tieši tāpat, kā sākotnējo pensiju. Ja apdrošinātais nelaiķis bija sācis izmantot savas tiesības uz pensiju vai priekšlaicīgu pensiju, izvēloties tikai mūža pensijas formulu, tad apdrošināšanas kompānija, kas nelaiķim izmaksāja pensiju vai priekšlaicīgu pensiju uz mūžu, to pārveido par atraitnes vai atraitņa pensiju 60 % apmērā no pensijas, ko saņēma nelaiķis savā nāves brīdī.

Ja saņēmējs ir izvēlējies apvienota kapitāla maksājumu un mūža pensijas formulu, pensijas uzkrājumu pārvaldes uzņēmums pārdzīvojušam laulātajam turpinās maksāt apstiprinātos mēneša maksājumus tādā pašā apmērā un tikpat ilgi kā noteikts iepriekš, taču apapdrošināšanas kompānija, kas nelaiķim izmaksāja pensiju vai priekšlaicīgu pensiju uz mūžu, to pārveido par atraitnes vai atraitņa pensiju 60 % apmērā no pensijas, ko saņēma nelaiķis savā nāves brīdī.

Arī šajā gadījumā visām apgādnieku zaudējušajām personām izmaksāto pensiju (atraitnes pensija, atraitņa pensija, bāreņa pensija) summa nedrīkst pārsniegt pensijas vai priekšlaicīgās pensijas apmēru, ko saņēma nelaiķis dzīvs būdams. Tāpat arī ikmēneša maksājums, ko izmaksā pensijas uzkrājumu pārvaldes uzņēmums pensijas kapitāla ietvaros, tiek sadalīts vienādās daļās starp apgādnieku zaudējušo dzīvesbiedru un katru nelaiķa aizgādībā esošo bērnu tādā veidā, lai izmaksātā kopsumma nepārsniegtu 100 % no nelaiķim maksātās mēneša pensijas.

Bāreņa pensija

Bāreņa pensiju izmaksā katram bērnam 40 % apmērā no vecuma vai invaliditātes pensijas, kuru mirušajam vecākam nāves brīdī bija vai būti bijušas tiesības saņemt.

Saskaņā ar pensijas uzkrājumu sistēmu mantoto pensiju bērnam, kurš kļuvis par bāreni, izmaksā tieši tāpat, kā sākotnējo vecuma vai priekšlaicīgo pensiju. Ja mirušais

vecāks sācis izmantot savas tiesības uz pensiju vai priekšlaicīgu pensiju, izvēloties tikai mūža pensijas formulu, tad apdrošināšanas kompānija, kas nelaiķim izmaksāja šo mūža pensiju, to pārveido par bāreņa pensiju 40 % apmērā no pensijas, ko saņēma mirušais vecāks savā nāves brīdī.

Ja saņēmējs ir izvēlējis apvienota kapitāla maksājumu un mūža pensijas formulu, pensijas uzkrājumu pārvaldes uzņēmums bērnam turpinās maksāt apstiprinātos mēneša maksājumus tādā pašā apmērā un tikpat ilgi kā noteikts iepriekš, kamēr apdrošināšanas kompānija, kas nelaiķim izmaksāja pensiju vai priekšlaicīgu pensiju uz mūžu, to pārveido par bāreņa pensiju 40 % apmērā no summas, ko saņēma mirušais vecāks savā nāves brīdī. Šo apmēru pēc vajadzības var pielāgot, lai visu pensiju kopsumma apgādnieka nāves gadījumā nepārsniegtu 100 % no sākotnējās pensijas (sk. punktu par atraitņa vai atraitnes pensiju).

Apbedīšanas pabalsts.

Slovākijas sociālie tiesību akti paredz arī apbedīšanas pabalstu (*Príspevok na pohreb*), lai apgādnieka nāves gadījumā palīdzētu segt mirušās personas apbedīšanas izmaksas. Persona, kura rīko bēres, saņem vienreizēju maksājumu EUR 79,67 apmērā.

Kādos gadījumos tiek piešķirti apgādnieka zaudējuma pabalsti?

Apgādnieka zaudējuma pensijas pieprasījums, kopā ar visiem nepieciešamiem apliecinājumiem dokumentiem, ir rakstiskā veidā jāiesniedz Sociālās apdrošināšanas aģentūras vietējā birojā. Gadījumā, ja vienlaicīgi tiek iesniegts pieprasījums par apgādnieka zaudējuma pensiju pensijas uzkrājumu ietvaros, dokumenti ir jāiesniedz apdrošināšanas kompānijai, kas atbild par nelaiķa mūža pensiju, un, ja ir nepieciešams, pensijas uzkrājumu pārvaldes uzņēmumam, kas atbild par pensijas kapitālu. Šajā pieprasījumā ir jābūt minētiem visiem nepieciešamajiem elementiem pieprasītāja tiesību izskatīšanai, un tajā jāiekļauj visi nepieciešamie apliecinātie dokumenti.

Apbedīšanas pabalsts

Pieprasītājam ir jāiesniedz prasība apbedīšanas pabalsta saņemšanai nelaiķa pēdējās pastāvīgās vai pagaidu dzīvesvietas Darba, sociālo un ģimenes lietu birojā. Šī prasība jāapstiprina personai, kura atbild par bērēm, un personas miršanas vietas Darba, sociālo un ģimenes lietu birojā. Pieprasījuma veidlapas ir pieejamas šajā birojā.

VIII nodaļa. Pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām

Kādos gadījumos tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām?

Nelaimes gadījumu apdrošināšanā obligāti jāpiedalās katram darba devējam, kurš nodarbina vismaz vienu darba ņēmēju, un tā sedz visu darbinieku kopumu.

Nelaimes gadījumu darbā apdrošināšanas sistēma aizsargā personas, kuras pilda profesionālus pienākumus sava darba devēja labā, pamatojoties ne tikai uz algota darba līgumu, bet arī līgumu par darbu (pasūtījuma) izpildi, darbā iekārtošanas līgumu vai prakses līgumu.

Nelaimes gadījumu apdrošināšanas sistēma paredz vairākas noteiktas personu kategorijas, kuru pabalstus par nelaimes gadījumiem darbā vai arodslimībām finansē un apmaksā valsts:

- vidējās izglītības mācību iestāžu skolnieki un augstākās izglītības mācību iestāžu studenti;
- brīvprātīgie ugunsdzēsēji, ogļraču glābēji, Sarkanā Krusta brīvprātīgie un brīvprātīgie glābēji kalnos;
- brīvprātīgie glābēji traģisku negadījumu vai dabas katastrofu gadījumā vai laikā, kad tiek novērstas šādu negadījumu vai katastrofu sekas.

Nelaimes gadījumu apdrošināšanas sistēma balstās uz uzskatu, ka darba devējs ir atbildīgs par saviem darbiniekiem nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības gadījumā; apdrošinātais nevar pretendēt uz nekādu nelaimes gadījumu apdrošināšanas kompensāciju, ja darba devējs spēj pierādīt, ka attiecīgais negadījums nav saistīts ar apdrošinātā profesionālo darbību.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Ņemot vērā, ka nelaimes gadījumu apdrošināšanas mērķis ir saglabāt cietušo saņemto neto algu pirms nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības, veicamo iemaksu un saņemto pabalstu aprēķins, attiecībā uz nelaimes gadījumu apdrošināšanu, balstās uz apdrošinātā bruto algu. Šajā aprēķinā netiek ņemti vērā ienākumu augstākie griesti, kā tas notiek veselības, vecuma, bezdarba un garantiju fonda apdrošināšanu gadījumā.

Nelaimes gadījumu darbā apdrošināšanas sistēma nodrošina šādus pabalstus:

- papildu pabalstu par nelaimes gadījumu (*Úrazový príplatok*);
- uzkrājuma pabalstu par nelaimes gadījumu (*Úrazová renta*);
- vienreizēju kompensējošo atlīdzību (*Jednorazové vyrovnanie*);
- uzkrājumu negadījumā cietušajam (*Pozostalostná úrazová renta*) un vienreizēju kompensācijas pabalstu (*Jednorazové odškodnenie*);
- rehabilitācijas pabalstu (*Rehabilitačné*) un pārkvalificēšanās pabalstu (*Rekvalifikačné*).

Papildu pabalsts par nelaimes gadījumu

Papildu pabalsts par nelaimes gadījumu: ir naudas pabalsts, ko izmaksā apdrošinātajiem, kuri kļuvuši darbnespējīgi nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības rezultātā. Šī pabalsta apmērs ir starpība, ko aprēķina, no slimības pabalsta un ienākumu kompensācijas, ko izmaksā cietušajam, atņemot neto algu, ko viņš saņēma pirms nelaimes gadījuma vai slimības.

Uzkrājuma pabalsts par nelaimes gadījumu

Uzkrājuma pabalsts par nelaimes gadījumu: noteikums, lai pretendētu uz cietušā pensiju, ir cietušā darbnespējas procents, kurš sasniedz vismaz 40 % un ir radies nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības rezultātā. Darbnespējas procentu nosaka attiecībā uz cietušā nodarbošanos tieši pirms nelaimes gadījuma vai slimības. Pensijas apjomu aprēķina, ņemot vērā 80 % no ienākumiem uz kuriem balstās sociālo iemaksu aprēķins (kas ir aptuveni vienāds ar apdrošinātā saņemto neto algu), un tiem piemērojot darbnespējas procentu. Tomēr, ja cietušais vienlaicīgi saņem invaliditātes pensiju, tad cietušā pensijas apjoms samazinās par attiecīgo summu.

Pensija tiek attiecīgi piemērota atkarībā no apdrošinātā veselības stāvokļa izmaiņām, kuras iespaido darbnespējas līmeni (pie noteikuma, ka tas nav zemāks par 40 % līmeni). Tiesības uz cietušā pensiju beidzas brīdī, kad apdrošinātais sasniedz pensijas vecumu vai viņam tiek piešķirta priekšlaicīga pensija.

Vienreizējs kompensējošais pabalsts

Vienreizējo kompensējošo pabalstu izmaksā tad, ja personas darbības zudums ir vismaz 10 %, bet ne vairāk kā 40 % un ja cēlonis tam ir nelaimes gadījums darbā vai arodslimība. Šo summu aprēķina, par pamatu ņemot apdrošinātā gada bruto ienākumiem pirms nelaimes gadījuma vai slimības un tās apjoms atbilst darbnespējas procentam.

Uzkrājums negadījumā cietušajam un vienreizējs kompensācijas pabalsts

Apdrošinātā nāves gadījumā, ko izraisījis nelaimes gadījums darbā vai arodslimība, nelaimes gadījumu apdrošināšanas sistēma paredz pabalstus apgādnieku zaudējušām personām. Tas var būt uzkrājums negadījumā cietušajam vai vienreizējs kompensācijas pabalsts. Apgādnieka zaudējuma pensija tiek izmaksāta pārdzīvojušam laulātajam un apgādājamajiem bērniem gadījumos, kad tiesas lēmums uzlicis mirušajam apdrošinātajam juridisku uzturēšanas pienākumu. Tiesības uz apgādnieka zaudējuma pensiju beidzas dienā, kad cietušais būtu sasniedzis pensijas vecumu.

Rehabilitācijas un pārkvalificēšanās pabalsts

Rehabilitācijas pabalstu var saņemt persona, kura rehabilitējas. Un līdzīgi — pārkvalificēšanās pabalstu drīkst izmaksāt personai, kura pārkvalificējas. Sociālās apdrošināšanas aģentūra pieņem lēmumu par pabalstu piešķiršanu. Tos var saņemt ne ilgāk kā sešus mēnešus. Šie abi pabalsti nav savietojami ar vecuma pensiju. Kad rehabilitācijas vai profesionālās pārkvalifikācijas prasības iesniegums tiek apstiprināts, automātiski tiek piešķirts arī atbilstošais pabalsts. Pabalsts ir 80 % apmērā no dienas ienākumiem, no kuriem ir veiktas sociālās iemaksas (vidējiem dienas ienākumiem iepriekšējā kalendārajā gadā pirms nelaimes gadījuma).

Citi pabalsti

Citi nelaimes gadījumu apdrošināšanas sistēmas naudas pabalsti ir:

- sāpju atlīdzība (*Náhrada za bolesť*) un kompensācija par ierobežotām sociālajām iespējām (*Náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia*);
- visu ārstēšanās izdevumu atmaksa, kuri pārsniedz veselības apdrošināšanas segto izdevumu robežas un apmēru;
- apbedīšanas izdevumu atlīdzināšana, ko izmaksā pabalsta saņēmējiem kā fiksētas summas vienreizēju pabalstu (skatīt [nodaļu par pārdzīvojušajiem](#)).

Kādos gadījumos tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām?

Lai pieprasītu attiecīgus pabalstus par nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām, personai, kurai ir tiesības uz to, jāiesniedz Sociālās apdrošināšanas aģentūras vietējam birojam rakstisks pieprasījums, pievienojot tam visus pamatojuma dokumentus.

IX nodaļa. Ģimenes pabalsti

Kādos gadījumos tiek piešķirti ģimenes pabalsti?

Ģimenes pabalstus izmaksā vecākiem, kuru aizgādībā ir bērni, vecākiem, kuri ir adoptējuši bērnu, aizbildņiem, kuri rūpējas par aizgādībā esošiem bērniem viņu vecāku vietā, neskatoties uz to vai viņi ir algoti darba ņēmēji, pašnodarbinātas personas vai bezdarbnieki. Bērna pabalsts un vecāku pabalsts ir no iemaksām neatkarīgi pabalsti, ko finansē no vispārējās nodokļu sistēmas, un to apjoms nav atkarīgs ne no tiesīgā ienākumiem, ne aizgādībā esošo bērnu vecuma. Eiropas Savienības un Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstu, Šveices un, atsevišķos gadījumos – citu valstu iedzīvotājiem ir tādas pašas tiesības un pienākumi attiecībā uz ģimenes pabalstiem kā Slovākijas pilsoņiem.

Bērnu pabalsts

Valsts izmaksā bērna pabalstu (*Prídavok na dieťa*) personai, kura rūpējas par apgādībā esoša bērna izglītību un iztiku, ja šī persona atbilst šādiem noteikumiem:

- bērns atrodas viņa apgādībā,
- viņas pastāvīgā vai pagaidu dzīvesvieta atrodas Slovākijā (šis noteikums neattiecas uz strādājošajiem, kuri iebraukuši no Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomikas zonas vai Šveices),
- apgādājamā bērna pastāvīgā vai pagaidu dzīvesvieta atrodas Slovākijā (šis noteikums neattiecas uz to strādājošo ģimenes locekļiem, kuri iebraukuši no Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomikas zonas vai Šveices).

Vecāku pabalsts

Vecāku pabalsts (*Rodičovský príspevok*) ir viens no sociālajiem pabalstiem, ko valsts piešķir vecākiem vai audžuvecākiem par izglītības un iztikas nodrošināšanu visiem bērniem līdz trīs gadu vecumam, kā arī bērniem līdz sešu gadu vecumam ar ilgstošām veselības problēmām. Vecāks var pretendēt uz vecāku pabalstu, ja viņš atbilst šādiem noteikumiem:

- vecāks nodrošina parastu bērna aprūpi,
- bērns atrodas viņa apgādībā,
- pieprasītājs pastāvīgi vai uz laiku dzīvo Slovākijā (šis noteikums neattiecas uz strādājošajiem, kuri iebraukuši no Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomikas zonas un Šveices),
- apgādājamā bērna pastāvīgā vai pagaidu dzīvesvieta atrodas Slovākijā (šis noteikums neattiecas uz to strādājošo ģimenes locekļiem, kuri iebraukuši no Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomikas zonas vai Šveices).

Bērna kopšanas pabalsts

Nodokļu atlaidi (*Daňový bonus*) piešķir vecākiem, kuri ir pastāvīgi vai pagaidu iedzīvotāji, un personām, kas aizstāj ģimenes aprūpi, vai audžuvecākiem, kuru ienākumi sešas reizes pārsniedz valsts minimālo mēnešalgu un kas uztur bērnu vecumā līdz 25 gadiem.

Bērna kopšanas pabalstu (*Príspevok na starostlivosť o dieťa*) maksā personām, kuras strādā vai mācās un kas rūpējas par bērnu. To izmaksā gadījumā, ja bērns un pabalsta saņēmēji ir Slovākijas pastāvīgie vai pagaidu iedzīvotāji.

Bērna dzimšanas pabalsts

Skatīt nodaļu par maternitāti/paternitāti.

Aizstājējaprūpes pabalsti

Personām, kuru aprūpē atrodas audžubērni vai kuras ar tiesas lēmumu kļuvušas par bērnu sociālajiem aizbildņiem, ir tiesības uz aizstājējaprūpes pabalstiem.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Bērnu pabalsts

Bērna pabalsts ir noteikta summa, kas nav atkarīga no vecāku ienākumiem vai bērna vecuma. To izmaksā katru mēnesi par katru apgādājamo bērnu, šie pabalsti var summēties. To izmaksā pilnā apmērā par kalendāro mēnesi, pat ja obligātie nosacījumi attiecīgajā mēnesī tiek izpildīti tikai daļēji. Noteiktas summas apgādājamā bērna pabalsta apjoms tiek revidēts ar valdības dekrētu katra gada 1. septembrī. Pašlaik tā apmērs ir EUR 22,54 par katru bērnu.

bērna pabalstu šobrīd izmaksā līdz bērna 16 gadu vecumam, kas ir bērna obligātās izglītības beigu vecums. Šis termiņš var tikt pagarināts līdz 25 gadiem, ja bērns studē pilna laika klātienē vai iziet profesionālo apmācību, un viņam nav personīgo ienākumu. Ja bērns ir nespējīgs pilnu laiku studēt vai iziet apmācību sava ilgstoši sliktā veselības stāvokļa dēļ, apgādājamā bērna pabalsts tiek izmaksāts līdz viņa 18 gadu vecumam.

Ja mainās apstākļi, kas varētu ietekmēt personas tiesības uz šo pabalstu, tā apmēru vai izmaksāšanas ilgumu, par tiem ir astoņu dienu laikā jāpaziņo Darba, sociālo un ģimenes lietu birojam.

Tikai viena fiziska persona var saņemt bērna pabalstu par vienu un to pašu bērnu, pat tādā gadījumā, ja vairākas fiziskas personas atbilst noteikumiem, lai saņemtu šo pabalstu. Bērna pabalstu var saņemt:

- viens no apgādājamā bērna vecākiem (vai audžuvecākiem),
- persona, kurai vecāku vietā ticis uzticēts bērns,
- pilngadīgs bērns bez ienākumiem un bez bērniem, kura vecāku uzturēšanas pienākums ir ticis mainīts, vai kurš ir precējies vai šķīries.

Vecāku pabalsts

Vecāku pabalsts ir noteikta, no ģimenes ienākumiem neatkarīga summa, ko izmaksā katru mēnesi. Ja vienam no vecākiem tajā pašā laikā ir tiesības saņemt maternitātes pabalstu, kura apmērs ir mazāks par vecāku pabalsta noteikto summu, tad vecāku pabalsts tiek izmaksāts kā starpība starp saņemto maternitātes pabalstu un spēkā esošo noteiktas summas vecāku pabalstu. Vecāku pabalstu nevar izmaksāt, ja piešķirtais maternitātes pabalsts ir lielāks nekā fiksētās summas vecāku pabalsts. Noteiktas summas apgādājamā bērna pabalsta apjoms tiek revidēts ar valdības dekrētu katra gada 1. septembrī. Vecāku pabalsts šobrīd ir EUR 194,70. Vairāku bērnu piedzimšanas gadījumā (dvīņi, trīņi utt.) šo pamatsummu palielina par 25 % par katru

papildu bērnu. To samazina par 50 %, ja vecāki nenodrošina, ka bērns gūst obligāto izglītību.

Ja mainās apstākļi, kas varētu ietekmēt personas tiesības uz šo pabalstu, tā apmēru vai izmaksāšanas ilgumu, par tiem ir astoņu dienu laikā jāpaziņo Darba, sociālo un ģimenes lietu birojam.

Uz vecāku pabalstu var pretendēt bērna vecāki vai jebkura cita persona, kurai ir uzticēts bērns vecāku vietā.

Bērna kopšanas pabalsts

Nodokļu atlaide (nodokļu instruments) ir universāla sistēma, ko finansē no valsts budžeta; to piešķirot, ienākumu nodoklis tiek samazināts par EUR 20,03 mēnesī par katru bērnu.

Bērna kopšanas pabalsts ir valsts palīdzība vecākiem vai vecāku aizstājējiem (kas nesaņem vecāku pabalstu), lai segtu bērna aprūpes izmaksas. Gadījumā, ja bērna aprūpi nodrošina oficiāls pakalpojumu sniedzējs, pabalsta apmērs atbilst dokumentāri pierādāmiem izdevumiem, kas nepārsniedz vecāku pabalsta apmēru, turpretī, ja bērna aprūpi nodrošina persona, kas nav pašnodarbināta (piemēram, kāds no vecvecākiem) vai nav oficiālais aprūpes pakalpojumu sniedzējs, pabalsta apmērs ir 25 % no vecāku pabalsta summas.

Bērna dzimšanas pabalsts

Skatīt nodaļu par maternitāti/paternitāti.

Aizstājējaprūpes pabalsti

Vienreizēji pabalsti

Tos izmaksā brīdī, kad sākas bērna aprūpe ģimenē un kad tā beidzas. Tiesīgajiem izmaksā regulārus pabalstus (izņemot gadījumus, ja mazu bērnu uztic fiziskām personām, kuras nav bērna vecāki, un ja bērnu ievieto pie fiziskas personas kā pagaidu aizsardzības pasākumu ar tiesas lēmumu) visu audžu ģimenē ievietošanas laiku, pie noteikuma, ka šie paši tiesīgie vienlaicīgi nesaņem nevienu citu valsts sociālo palīdzību, kā gadījumā šie regulārie pabalsti ir sociālās palīdzības papildinājums.

Vienreizējs pabalsts, ko izmaksā aprūpē vai audžuģimenē nonākušajiem bērniem, ir paredzēts, lai nodrošinātu bērniem dažas svarīgākās lietas personīgām vajadzībām. Tos sistemātiski piegādā maziem bērniem, kuri tieši pirms ievietošanas ģimenē atradušies bērnu namā. Tos var piegādāt arī bērniem, kuri pirms ievietošanas ģimenē neatradās bērnu namā, bet kuriem nav personīgo pamatlīdzekļu; to brīvi izvērtē Darba, sociālo un ģimenes lietu birojs, kurš ir atbildīgs par pabalstu piešķiršanu.

Vienreizējs pabalsts, ko izmaksā bērniem, kuri pamet audžuģimeni, ir paredzēts, lai bērni varētu sākt patstāvīgu dzīvi. Saņēmēji ir pilngadību sasniegušie bērni.

Regulārs pabalsts vecāku aizstājējiem

Šie pabalsti ir paredzēti, lai atbalstītu vecāku aizstājējus, kuri rūpējas par vismaz vienu aizgādībā uzticētu bērnu. Šis uzdevums ir jāveic personīgi, neatkarīgi no jebkādas aizbildniecībā nodoto bērnu patversmes struktūras, tas attiecas arī uz bērniem, kuri tiek uzticēti uz laiku pirms to nodošanas aizbildniecībā. Ģimenes locekļi tiešā līnijā (vecvecāki un vecvecvecāki) nevar pretendēt uz šo palīdzību. Lai

nodrošinātu ģimenes saišu uzturēšanu, pabalstus palielina gadījumā, ja aizgādībā ir paņemti trīs vai vairāk bērnu, kuri ir māsas un brāļi.

Šo pabalstu neizmaksā, ja audžuvecāks vai tā laulātais vienlaicīgi saņem maternitātes pabalstu (atbilstīgi Sociālās apdrošināšanas likumam), slimības dienasnaudu vai arī līdzīgu pabalstu, ko izmaksā cita valsts.

Īpaši, regulāri pabalsti vecāku aizstājējiem

Šie pabalsti ir paredzēti, lai atbalstītu vecāku aizstājējus, kuri rūpējas par bērnu, kurš cieš no smagas invaliditātes, ja šie vecāku aizstājēji vai minētais bērns nesaņem nevienu citu šim mērķim paredzētu finansiālu palīdzību, un ja šī aizbildniecība ir personīga un neatkarīga no jebkādas specializētas struktūras (likums par sociālo palīdzību).

Kādos gadījumos tiek piešķirti ģimenes pabalsti?

Lai pieprasītu bērna pabalstu un vecāku pabalstu, jāiesniedz rakstisks pieprasījums tam darba, sociālo un ģimenes lietu birojam, kurš atrodas pieprasītāja (pastāvīgajā vai pagaidu) dzīvesvietā. Šajos birojos ir pieejamas izdrukātas pieteikuma veidlapas un apliecinājošs dokumentu, kas jāpievieno pieprasījuma iesniegumam, saraksts. Ja apgādājamais bērns dzīvo citā Eiropas Savienības dalībvalstī, tad tiek ņemti vērā Eiropas Saienības koordinācijas noteikumi.

Lai pieprasītu aizstājējaprūpes pabalstus, jāiesniedz pieprasījums tam darba, sociālo un ģimenes lietu birojam, kurš atrodas pieprasītāja pastāvīgajā dzīvesvietā. Šie biroji arī administrē šo pabalstu. Tiesības uz šo pabalstu ir saistītas ar bērna materiālo stāvokli, par kuru lemj birojs. Lēmums jāpieņem 30 dienu laikā.

X nodaļa. Bezdarbs

Kādos gadījumos jums tiek piešķirti bezdarbnieka pabalsti?

Apdrošinātie bezdarbnieki (neatkarīgi no tā, vai viņi ir algoti darba ņēmēji vai personas, kuru dalība bezdarba apdrošināšanā ir brīvprātīga) var pretendēt uz bezdarbnieku pabalstiem (*Dávka v nezamestnanosti*), ja triju gadu laikā, pirms viņu reģistrācijas darba meklētāju sarakstā, ir veikuši iemaksas bezdarba apdrošināšanā vismaz divus gadus.

Apdrošināšanas periodus var ieskaitīt tikai vienreiz: tas nozīmē, ka apdrošināšanas periodi, kuri jau bijuši izmantoti bezdarba pabalsta tiesību piešķiršanai, nevar tikt ieskaitīti vēlreiz.

Vecuma pensijas saņēmējs, priekšlaicīgas pensionēšanās pabalsta saņēmējs vai invaliditātes pensijas saņēmējs, kura invaliditātes pakāpe ir vismaz 70 %, nevar vienlaicīgi saņemt bezdarbnieka pabalstu. Persona nevar saņemt bezdarbnieka pabalstu par tām dienām, kurās saņem slimības pabalstu, pabalstu par slima tuvinieka aprūpi, maternitātes vai vecāku pabalstu.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Tādā gadījumā viņi var saņemt bezdarbnieku pabalstus ne ilgāk kā sešus mēnešus.

Apdrošinātie, kuri ir reģistrējušies darba meklētāju sarakstā pēc darba līguma uz noteiktu laiku beigšanās, var pretendēt uz bezdarbnieku pabalstu, ja četru gadu laikā pirms viņu reģistrācijas darba meklētāju sarakstā:

- viņi ir bijuši bezdarba apdrošināšanas dalībnieki saistībā ar viņu darba līgumu uz noteiktu laiku, vai arī bijuši brīvprātīgi dalībnieki bezdarba apdrošināšanā vismaz divus gadus, un
- nav bijuši spiesti piedalīties bezdarba apdrošināšanā jebkura cita iemesla dēļ.

Šajā gadījumā pabalstu izmaksā četrus mēnešus.

Pie nosacījuma, ka tiek ievēroti tiesiskie bezdarbnieka pabalsta piešķiršanas noteikumi, apdrošinātais saņem pabalstu 50 % apmērā no viņa dienas pamata ienākumiem, no kuriem veiktas apdrošināšanas iemaksas.

Kādos gadījumos tiek piešķirti bezdarbnieka pabalsti?

Tiesības uz bezdarbnieku pabalstu stājas spēkā dienā, kad apdrošinātais reģistrējas darba meklētāju sarakstā reģionālajā Darba, sociālo un ģimenes lietu birojā, un beidzas likumā noteiktā kompensācijas perioda beigās, ar nosacījumu, ka tiek ievēroti augstāk minētie noteikumi. Tiesības uz pabalstu beidzas arī dienā, kad apdrošinātais tiek izslēgts no darba meklētāju saraksta. Pabalstu izmaksā Sociālās apdrošināšanas aģentūra.

XI nodaļa. Minimālais nodrošinājums

Kādos gadījumos tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz minimālo nodrošinājumu?

Īpaši no iemaksām neatkarīgi naudas pabalsti

Skatiet tālāk: "Kādas izmaksas tiek segtas?"

Materiālā palīdzība (Pomoc v hmotnej nůdzi)

Materiālā palīdzība ir universāla, no iemaksām neatkarīga shēma, kuras finansējumu nodrošina ienākumu aplikšana ar nodokļiem. Tās mērķis ir nodrošināt minimālos ienākumus tiem, kuri nevar gūt pamata iztikas līdzekļus. Šo pabalstu apmērs ir atkarīgs no mājāsaimniecības locekļu skaita. Materiālo palīdzību piešķir, pamatojoties uz subjektīvām tiesībām (neparedz rīcības brīvību).

Materiālās palīdzības pabalsts (Dávka v hmotnej nůdzi)

Materiālās palīdzības pabalsts ir pārbaudēm pakļauts pabalsts, kuru piešķir Slovākijas pastāvīgajiem vai pagaidu iedzīvotājiem, kas nonākuši materiālās grūtībās, piemēram, ja to ienākumi ir mazāki nekā iztikas minimums (*Životné minimum*) un tie nevar paši gūt ienākumus. Iztikas minimums ir personas ienākumu minimālais līmenis, un, ja ienākumi ir zem šī līmeņa, tiek uzskatīts, ka persona ir nonākusi materiālās grūtībās. Iztikas minimumā parasti ietilpst viena siltā ēdiena maltīte dienā, vajadzīgais apģērbs un pajumte.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Īpaši, no iemaksām neatkarīgi, pabalsti naudā

Pirms 2004. gada 1. janvāra piešķirto pensiju, kas ir vienīgais ienākumu avots, korekcijas

Ja vecuma pensija, proporcionālā vecuma pensija, invaliditātes pensija, atraitnes vai atraitņa pensija, bāreņa pensija vai abus vecākus zaudējuša bāreņa pensija tika pielāgota 2003. gada 31. decembrī, jo tā bija vienīgais šīs pensijas saņēmēja ienākumu avots, tad pēc 2003. gada 31. decembra to izmaksā atbilstoši noteikumiem, kuri bija spēkā līdz 2003. gada 31. decembrim. Pēc tam šīs pensijas pārskata atbilstoši kopš 2004. gada 1. janvāra spēkā esošajiem noteikumiem.

Vecuma pensijas, proporcionālās vecuma pensijas vai invaliditātes pensijas, kas ir vienīgais ienākumu avots, piemērotais apmērs netiek ņemts vērā, lai noteiktu atraitnes pensijas, atraitņa pensijas vai bāreņa pensijas apjomu.

Pirms 2004. gada 1. janvāra piešķirtā sociālā pensija

Saskaņā ar tiesību aktu noteikumiem, kas bija spēkā līdz 2003. gada 31. decembrim, persona turpina saņemt līdz 2003. gada 31. decembra piešķirto sociālo pensiju, kuras apmērs atbilst šajā datumā piemērojamajai summai. No 2003. gada 31. decembra par pensiju piešķiršanu un izmaksāšanu atbild Sociālās apdrošināšanas aģentūras organizatoriskā vienība, kas tāpat kā tās izpildaģentūra bija atbildīga par šiem

jautājumiem līdz 2003. gada 31. decembrim. Vēlāk, sociālo pensiju pārskata atbilstoši kopš 2004. gada 1. janvāra spēka esošajiem tiesību aktos paredzētajiem noteikumiem

Materiālās palīdzības pabalsts

Materiālās palīdzības pabalsta apmērs ir atkarīgs no ģimenes sastāva. To aprēķina kā starpību starp personas vai mājsaimniecības ienākumiem un materiālās palīdzības pabalsta teorētisko apmēru. Pēdējais ir šāds:

- EUR 60,50 — vientuļām personām;
- EUR 115,10 — vientuļajiem vecākiem ar vienu līdz četriem bērniem;
- EUR 105,20 — pāriem bez bērniem;
- EUR 157,60 — pāriem ar vienu līdz četriem bērniem;
- EUR 168,20 — vientuļajiem vecākiem ar vismaz pieciem bērniem;
- EUR 212,30 — pāriem ar vismaz pieciem bērniem.

Materiālās palīdzības pabalstu maksā tikmēr, kamēr personai ir vajadzīga materiālā palīdzība.

Citi pabalsti, kas ietilpst materiālās palīdzības pabalstā:

- pabalsts grūtniecēm, sākot no grūtniecības ceturtnā mēneša;
- pabalsts personām ar bērnu vecumā līdz vienam gadam, kam vajadzīga materiālā palīdzība;
- veselības aprūpes pabalsts (*Príspevok na zdravotnú starostlivosť*);
- aizsargpabalsts (*Ochranný príspevok*) personām, kuras sasniegušas pensionēšanās vecumu, invalīdiem (darbspēju zudums vairāk nekā 70 % apmērā), personām, kuras aprūpē invalīdus ar smagu invaliditātes pakāpi vai kuras slimo ilgāk nekā 30 dienas vai vientuļajiem vecākiem, kuri aprūpē bērnu līdz 31 nedēļas vecumam;
- mājokļa pabalsts (*Príspevok na bývanie*) personām, kuras maksā par mājokli (izņemot pensijas saņēmējus un materiālās grūtībās nonākušas personas, kuras dzīvo sociālajās mājās);
- aktivizācijas pabalsts (*Aktivačný príspevok*) tiem, kuri iesaistījušies programmā, kas nodrošina atgriešanos darbā (arodapmācība un neliels darbs kopienā vismaz desmit stundas nedēļā);
- pabalsts bērnam, apgūstot obligāto izglītību (6–16 gadu vecumā) (*Dávka pre dieťa*).

Kādos gadījumos tiek piešķirti minimālā nodrošinājuma pabalsti?

Materiālās palīdzības pabalsts

Lai pieprasītu šos pabalstus, jāiesniedz pieprasījums tā apgabala Darba, sociālo un ģimenes lietu birojā, kurā atrodas pieprasītāja pastāvīgā dzīvesvieta. Šie biroji piešķir šo pabalstu. Tiesības uz šo pabalstu ir saistītas ar bērna materiālo stāvokli, par kuru neatkarīgi lemj birojs. Lēmums jāpieņem 30 dienu laikā (vai ļoti sarežģītu lietu gadījumā — 60 dienu laikā).

XII nodaļa. Ilgtermiņa aprūpe

Kādos gadījumos jums ir tiesības uz ilgtermiņa aprūpi?

Ilgtermiņa aprūpes pabalstus piešķir invalīdiem, personām ar smagām veselības problēmām un tiem, kuri atkarīgi no trešo personu palīdzības. Tiesību aktos ir noteikts funkcionālo slimību obligātais ilgums (12 mēneši), kā arī dažiem pabalstiem — minimālā invaliditātes pakāpe.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Pabalsti ir atkarīgi no visu pieprasītāja mājāsaimniecības locekļu maksimālās ienākumu summas (šeit ietilpst ienākumi, īpašums un citi pabalsti). Ņem vērā ienākumu sliksni, kurš ir atšķirīgs atkarībā no vairākiem faktoriem (piemēram, vai apgādājamā persona ir bērns vai ne). Līdztekus pabalstiem natūrā (kuros ietilpst aprūpe dienas stacionārā un ar atrašanos stacionārā) pieejami arī naudas pabalsti aprūpei mājās — personīgas palīdzības pabalsts un palīdzības pakalpojumu pabalsts neformālajiem aprūpētājiem (tuviniekiem). Pieejama brīva izvēle starp naudas pabalstiem un pabalstiem natūrā.

Saņēmjam jāmaksā par sniegtajiem aprūpes pakalpojumiem ar atrašanos stacionārā, tomēr viņam jāpatur vismaz 20 % no saviem mēneša ienākumiem, lai nodrošinātu iztikas minimumu. Naudas pabalsta saņēmējs apmaksā daļu no izdevumiem par inventāru.

Kā var saņemt ilgtermiņa aprūpi?

Pabalstus reglamentē gan reģionālajā, gan vietējā līmenī. Ilgtermiņa aprūpe daļēji ir noteikta īpašos tiesību aktos (invalīdu gadījumā) un daļēji — tiesību aktos saistībā ar vairākiem citiem riska veidiem (invaliditāti, vecumu, veselības aprūpi). Tā pamatojas sociālajā palīdzībā (kuru piešķir pēc vajadzības) un saņem finansējumu ar pašvaldību, reģionālo pašpārvalžu un valsts starpniecību.

Pabalstus natūrā un naudas pabalstus izsniedz kā kombinētus pabalstus, tomēr dažu atsevišķu pabalstu gadījumā tos nav iespējams apvienot (piemēram, palīdzības pakalpojumu pabalstu (*Príspevok za opatrovanie*) un personīgas palīdzības pabalstu (*Príspevok na osobnú asistenciu*)). Ja persona atbilst nosacījumiem, tai piešķir pabalstus, vienlaikus pakļaujot ienākumus pārbaudei. Ārstu komisijas pārstāvis novērtē personas invaliditātes pakāpi. Viņš sadarbojas ar specializētiem ārstiem un sociālo darbinieku.

Pielikums. Iestāžu kontaktinformācija, noderīgas tīmekļa vietnes

Lai uzzinātu, kurā iestādē vērsties, ja radušies jautājumi par sociālo nodrošinājumu vairāk nekā vienā ES dalībvalstī, informāciju meklējiet iestāžu direktoriņā, kuru administrē Eiropas Komisija un kurš pieejams šeit: <http://ec.europa.eu/social-security-directory>.

Slovākijas Republikas Darba, sociālo un ģimenes lietu ministrija
Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
Špitálska 4,6,8
816 43 Bratislava
<http://www.employment.gov.sk>

Slovākijas Republikas Veselības ministrija
Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky
Limbová 2
P.O. Box 52
837 52 Bratislava 37
<http://www.health.gov.sk>

Slovākijas Republikas Iekšlietu ministrija
Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
Personāla un sociālo jomu nodaļa, Sociālās un veselības apdrošināšanas dienests
Pribinova 2
812 72 Bratislava
<http://www.minv.sk>

Veselības aprūpes uzraudzības iestāde
Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou
Želova 2
829 24 Bratislava 25
<http://www.udzs.sk>

Sociālās apdrošināšanas aģentūras Centrālais birojs
Sociálna poisťovňa - ústredie
Ulica 29. augusta 8 -10
813 63 Bratislava 1
<http://www.socpoist.sk>

Darba, sociālo un ģimenes lietu centrālā administrācija
Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
Špitálska 8
812 67 Bratislava
<http://www.upsvar.sk>

Sabiedrības veselības apdrošināšanas aģentūra
Všeobecná zdravotná poisťovňa – generálne riaditeľstvo
Mamateyova 17
850 05 Bratislava
<http://www.vszp.sk>

Slovākijas Republikas Finanšu ministrija
Ministerstvo financií Slovenskej republiky
Štefanovičova 5
817 82 Bratislava
<http://www.finance.gov.sk>